

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Udvarhelyi Miklós,

a színházi „arany völegény.”

A színészi és költői pálya gyakran emlékeztet a *Nessus-öltönyre*, mely éget és elemészt. Kivált a színészi pálya örök izgatottsága hamar kimeríti az életerőt, s egypár évtized alatt a színészet hősei, rendszeren a színészet áldozatai lesznek. Sokan elvesznek a törekvés fáradalmi közt; mások alig hogy fölkiázzik magukat, ismét hanyatlásnak indulnak, eszünkbe juttatva a mythologia Sisyphusát, mellynek átka volt, hogy midőn szikláját a hegytetőre fölgöríté, az a másik oldalon ismét visszahullt; mások ismét a tapsokat és koszorukat igen nagy adóval, sok szenvedéssel fizetik meg, az élet alkonyán, a vénség napjaiban.

Most azonban egy kivételről akarunk szólni, ki a színészet gondjait és izgatottságát *félszázad óta* hordozza, a nélkül hogy kidőlt, vagy elgyöngült volna.

Udvarhelyi Miklósról akarunk szólni, kinek ötvenéves színészkedése emlék-ünnepét június 14-én este ültük meg a nemzeti színházban, midőn a közönség és színészek versenyezni látszottak a kitüntetésekben, és a szeretet nyilatkozataiban. — Most midőn e szép ünnepély képe még élénken lebeg emlékezetünk előtt, érdekes lesz egy futó pillantást vetni az ötvenéves színészi pályára, mellynek sok rózsája, de még több tövise volt, s melly vége felé lön a legszebb, mint a nap leáldozása.

Udvarhelyi a magyar színészet élő krónikája; eleven emlék, mellyre egy félszázad érdekességei vannak följegyezve. Ő látta a magyar színészetet, mint tengődő csemetét a sivatag közepén, könyekkel öntözve, és a lelkesedés tüzevel melengetve; látta e csemetét lassankint felnőni, lombosodni, virágokat és gyümölcsöket hozni, s most már édes öntudattal pihenhetne árnyékában. De ő nem pihen, s most is ne-

mes hévvel szolgálja a muzsákat, s egyik nap drámákban, másik nap operákban szerepel.

Udvarhelyi Miklós 1790-ben Tisza-Abádon, Hevesmegyében, született, hol atyja köztisztviselő és segédlelkész volt, s néha a szószéken olly buzgalommal szónokolt, hogy fia egész-

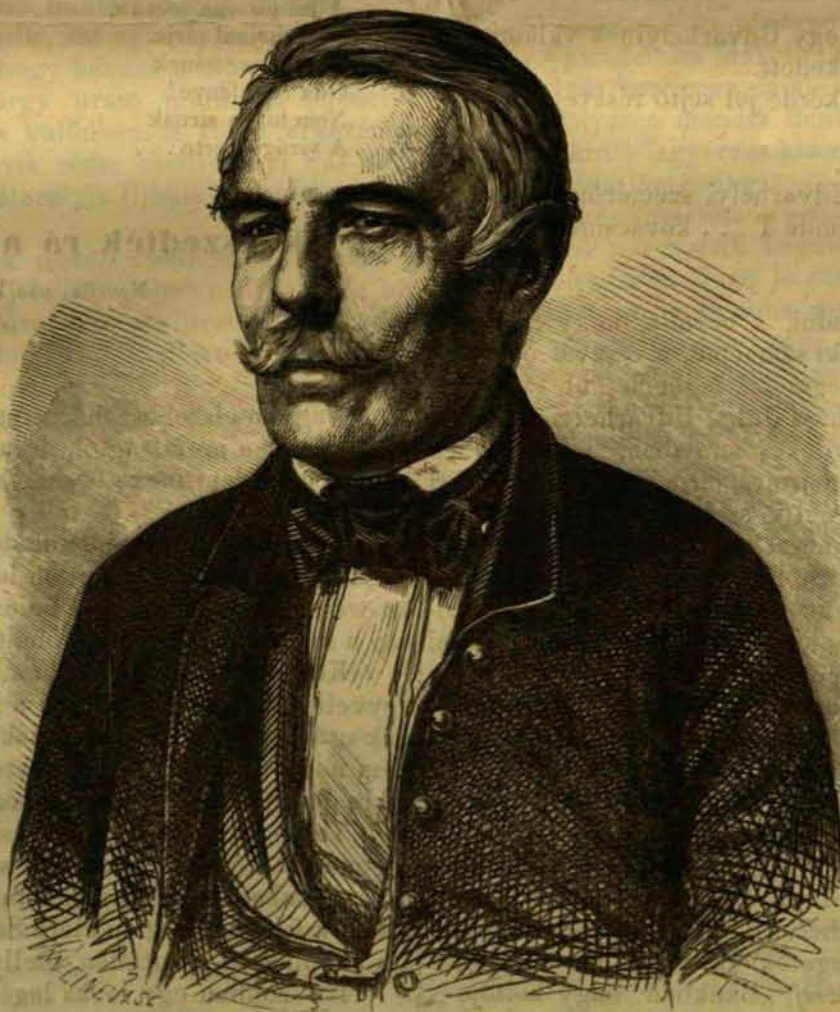
ben belé merült nézésébe, s elgondolkodott rajta: milly szép, midőn valaki egy illy nagy közönség szívéhez szólhat. — E gondolatot később sem feledte el, midőn a debreczeni kollegium alsóbb és felsőbb osztályait tanuló; sőt midőn Debreczenben szavaló színészek jelentek meg, e gondolat egész lelkesüléssel tölté el szívet, s pap akart lenni, többé nem a szószéken, hanem a színpadon — Thalia papja.

Vágya keletkezett, egypár hősi szerepet eljátszani, ámde ezt az iskolai törvények tilták. Az ígézetnek azonban, mellyt a muzsa gyakorolt reája, nem állhatott ellen tovább, s hogy se szenvedélyét, se az iskolai törvényeket meg ne sértse — a sugólyukba menekült (épen most ötven éve), s közel a színpadhoz, s mégis elrejtve tanáraitól, boldog kezdett lenni.

De a sugólyuk homálya nem elégíté ki szívet, s miután a társulat lelkes pártfogója, *Gulácsy Antal* szabolcsi földbirtokos szintén buzditá, 1810-ben az „*Eső után napfény süt*” németből fordított színműben végre föllépett, s egy parlagi uracsot szép sikerrel ábrázolt.

Szülei (jó, gondos szülék!) sokáig elleneztek e lépést, és sokat könyeztek a szegény Miklós sorsa fölött, ki a színészi nomád élet nyomorai közé veté magát, hol eleinte meg kellett érnie hat váltó forintnyi havi fizetéssel.

De Udvarhelyi szívére jobban hatott a muzsa mosolygása,

UDVARHELYI MIKLÓS

mint a szülék könyüi. — Az ifjuság hitével és reményével kezdé meg debreczeni szerepléseit, s a vándorlás és nélkülözés terheit csakhamar el tudá felejteni, midőn olly nemes szívü maecenásokra talált, minők voltak: dr. *Sándorffy* (Nagyváradon) és *Kállay Miklós* (Kállón). — (Életének e korából sok érdekes történet olvasható Vas Gereben „Magyar nemzet napszámásai“ címü korrajzában.)

Udvarhelyit szeretettel fogadák a színpadon, s még nagyobb szeretettel a színpadon kívül. Ott erőteljes, érczes hangja, szép alakja és nemes buzgalma, itt tanultsága, szelid kedélye és nemes jelleme által nyeré meg az emberek rokonszenvét; s nem egy vén színésztől hallám, hogy Udvarhelyi értelmessége és jelleme a színészet ez első korában, igen sok embert meghódított az éledő nemzeti ügy pártolására.

Udvarhelyi nem tartozott a lángeszek közé, kik zajt ütnek mindenütt a merre járnak; hanem egyike volt azon szép tehetségeknek, kik folytonos törekvés közt becsülettel állják meg helyüket. Nem volt vezér, hanem egy kitartó erejü bajnok, ki nagy mértékben megérdemli az elismerés koszoruját most, midőn a színészet ügye „annyi balszerencse közt, olly sok vizály után“ végre diadalra emelkedett.

Udvarhelyi sok nélkülözést szenvedett, annyival inkább, mert szemérmes volt, és *kérni* soha sem tudott. De egy jobb jövő reményében türt és nem panaszkodott.

Tanult és másokat is tanított, s többi közt *Kántornét*, a később olly híressé vált tragikai színésznőt is ő tanítá (1809. és 10-ben) a színpadi magyar nyelvre és nagyobb szerepeire. A fiatalabb tehetségeket általában örömet oktató, és *Szentpéterink* is (később, midőn Udvarhelyi debreczeni igazgató volt) az ő oldala mellett növekedett.

A debreczeni szintársulatnál 1811-ben volt egy kedves fiatal színésznő — *Juhász Julia*, — ki szintén fölkerde Udvarhelyit: tanítaná be egynehány nagyobb szerepre. Udvarhelyi szívesen megtett mindent, a mire kérték, s egy este igen halavány arczczal és bús tekintettel ment a színházba, hogy *Juhász Juliával* fölmondassa szerepét.

A fiatal színésznő észrevevé, hogy Udvarhelyinek valami baja van, bár azt gondosan titkolni törekedett.

— Ön beteg, Udvarhelyi? — kérdé jól sejtő részvéttel.

— Nem vagyok, kisasszony!

— Arcza szertelenül halovány.

— Semmit sem tesz, viszonzá Udvarhelyi szemérmes zavarral.

— Hol szokott ön ebédelni, nemde T . . . kovácmesternél?

— Ott már fölmondtam.

— S hol ebédelt ma?

Udvarhelyi nem tudott hazudni, s bevallá, hogy „*sehol!*“ És a jó leánynak egy köny hullott ki szeméből, a részvét és gyöngédség könye, melly forrása lön a legszebb, legnemesebb szerelemnek. Más évben (1812-ben) már *Juhász Julia*, Udvarhelyi neje lön.

E történetke mindenesetre érdekes annyiban, a mennyiben *jellemző*. Jellemzi Udvarhelyi szemérmes természetét, az akkori idők sanyaruságát és végre azt a régi jó szokást, hogy akkor a jó szívért szerették meg egymást az emberek.

Udvarhelyi 1815-ben jött először Pestre, vezetvén egy társulatot, mellyet az öreg *Lággal* együtt igazgatott, s melly akkoriban a rondella-színházban tartott előadásokat gróf Ráday városi színházi igazgató (Gedeon atyja) segélyezése mellett.

Udvarhelyi érdemeit később azzal jutalmazák, hogy *három évre* a kolozsvári színház országos igazgatójává tevék (épen harminczegy év előtt), midőn az első operatársaságot alkotá, s buzditásai által a legelső magyar dalművet, a „*Béla futását*“, *Russitska János* József huszár karmester által megírta.

Derék társulatával később alsó Magyarország egy részét, s 1827-ben Pestet is meglátogató, hol a nagy városi színház kapuit is örömet megnyiták előtte. Udvarhelyi társulata tükre volt a társulatoknak, s ő maga tükre az igazgatóknak, kivel mindenki örömet érintkezett, s kinek *Katona József*, „*Bánkbán*“ nagy költője is egyik legjobb barátja volt.

1835-ben a híres budai játékszin, s 1838-ban a pesti nemzeti színház tagja lön, s olly sok év és annyi fáradalom után még ma is teljes erővel szerepel. Hangja most is cseng, alakja erőteljes, festői, mellyre olly jól illenek a lovagkori jelmezek; a szelid apákat, becsületes öregeket még mindig megható bensőséggel ábrázolja, s kétségkívül a színház legtiszteletreméltóbb tagjai közé tartozik.

Pályatársai szeretetét különösen rendkívüli becsületessége által nyeré meg: ő sohasem ártott senkinek; sem szóval sem tettel nem bántott senkit; az ármány és alattomoskodás egész félszázados pályája alatt ismeretlenek maradtak előtte. Családi körében igen szeretetreméltó, kedélyes öreg ur, s a legjobb apa, ki most leginkább négy szép gyermeke növelésével foglalkozik.

Mindez érdemeit a junius 14-diki „félszázados emlékünnap“ alkalmával a közönség és pályatársak a legfényesebben ismerék el, mint ezt a lapok már megírták.

A szeretet és tisztelet e nyilatkozványai közt Udvarhelyi boldogan emlékezhetett vissza ötven éves szini pályájára, melly fölött elmondhatjuk:

„*A ki így élt, nem hiába élt, s a kit úgy szeretnek, annak mennyországa van már itt a földön!*“
Vadnai Károly.

„Hervad az a rózsza“ . . .

A harang csengése
Bezengi a tájat,
Az öröm, a hála
Odafenn megárad.
Panaszos, bús dallam
Sirva zokog itt lenn:
„Hervad az a rózsza,
Mellynek töve nincsen“ . . .

Fölebred a kis lány,
Hallja a dalt távol,
Odahagyja ágyát,
Kisiet a házból.
Körüle úgy sugnak
Az akácok, nyárfák;
Fakadó virági
Mind könyezve várják.

Olly beteg, olly halvány,
Szemei kisirva . . .
A mi pir van arczán,
Az a hajnal pirja.
Fekete szemének
Oda régi fénye!
Nem hiába sirnak
A virágok érte . . .

Fenn pacsirta dalol,
De nem figyel most rá;
Lankadt, fáradt szárnyon
Csak a dal jut hozzá.
Hallja mikor elhal,
Hallja mikor támad,
Mintha lelke volna
Az a fájó bánat.

Előtte a földön
Egy letörött rózsza,
A zománcz, a bibor
Odavan már róla.
Nézi, nézi hosszan,
Fölemeli végre;
Illeken egymáshoz:
Hervad az is véle.

„Hervad az a rózsza“ . . .
Zokog a dal messze,
A szerelem búja
Szíveig hat benne.
Oh az élet úgy fáj!
Sir a lányka itten:
„Elhervadok én is,
Mert szeretöm nincsen!“

Dalmady.

Mint szedték rá a prókátort 1636-ban?

Novella, írta PÁLFFY ALBERT.

(Folytatás.)

III.

Nagyon elszokott már öreg uram rokkant dereka az illetén kényelmetlen mulatságtól, de a remény, hogy rövid perczek után kedves egyetlen unoka öcscsét kebléhez szoríthatja, megédesíté fáj dalmait.

Utja kívánat szerént minden közbejövő akadály nélkül folyt, s csak Borsi közelében, midőn lova megtalált botlani, jutott először az öreg ur eszébe, hátha bolondjába jár illy messze földre, s hátán a fiucskák, kiket látni ohajtott, soha e világra sem születtek.

Közbenközben némi homályos sejtelem cikázott át képzelgős agyvelején. Ha valamiképen a Rátonyi háznál a Rózsák és Klárikák után csupa Tercsák, Katák ét Julcsák jöttek volna világra s a nem nagy vagyonu özvegyasszony maga szólitaná fel bátyját vállalna el egy pár leányt ezek közül nevelésbe.

Talán ha már nagyobb részét meg nem haladta volna utjának, e gondolat képessé teendte őt visszatérni.

Azonban csak megadta magát sorsának, s ment tovább a jó remény fejében, miglen eléré Sátoralyja-Ujhely szélső házait, hol a kis kápolna áll az utfélen, melly Tokaj felé vezet.

Itt azonban egy lovas legénnyel találkozék, ki őt megszólítá.

— Ha nem csalatkozom — mondá amaz lovát megtartóztatva — nemzetes uramat látom magam előtt?

— Eltaláltad ficzko: én is egy vagyok azon ötvenezer közül, kit Magyarországbán, és Erdélyben így neveznek.

— De én e mellé épen is csak Benkő Miklós öreg uramat érttettem.

— S aztán ha a volnék, mi bajod volna velem?

— Követem alássan nemzetes uramat, levelet hoztam.
 — Kitől?
 — Rátonyiné asszonyomtól.
 — Ha úgy van, vesd csak bátran tűzbe papirosodat, mert asszonyod szóval majd még jobban megmondja, mit akar velem, mint a hogy megírta.

— Nem addig van az, nemzetes uram, mert asszonyunk épen ez előtt egy órával elutazott Munkácsra.

— Munkácsra! — olyan hangon mondá ki az öreg e roppant távolságot, mint napjainkban ha valaki Pekinget, vagy Tombuktut említené meg. — Mi dolga akad asszonyodnak Munkácson?

— Olvassa csak a levelet, nemzetes uram, majd meg tudja, mert bizony egy idő óta baj hátán baj van a háznál.

A öreg megcsóválá fejét, s hatalmas hemgetések között feltörvén az átvett levél pecsétjét, olvasá mint következik.

„A kegyelmes ur Isten kedves urambátyámat mindennemű jóval áldja meg e nyomoruságos világban.

Hogy minémű csapásokkal látogatja meg Isten szent felsége házunkat, az én szomorú özvegyi állapotomban, azt már az én urambátyám az azelőtti időkben is bőven tapasztalhatta.

Imé most is, midőn azt hittük minden jóra fordul, s leányomat Klárikát feleségül ígértük volna Senyei Lőrincz hadnagy uramnak, kancellárius Senyei Pál uram harmadik szülött fiának; a midőn épen levelünkkel akarnók urambátyámat, mint násznapot lakadalomra meghívni . . . egyszerre érkezének Kassáról Antalóczi Ferencz és Rakonczi László uraimék, kik onnan felülről küldetve, kinyilatkoztaták, miképen kancellárius uram ő kegyelme, fiának ezen házasságában egyezségét soha meg nem adván, ifju uramat atyai hatalmánál fogva, úgy is mint még törvényes korát el nem ért, s másként is semmi saját vagyonnal nem rendelkezhető gyermeket felszólítja: hogy ezennel mindentől visszalépve küldötteinek társaságában visszatérjen Nagy-Szombatba, s ott iskoláit, honnan elszökött, tovább folytassa, hacsak atyjának haragját fejére nem akarja venni, másként se cselekedvén.

Illyetén szorongó állapotunkban, miután meggyőződtem, hogy e gyermekek egymást igazán szeretik, sőt egymás nélkül élni sem akarnak, elhatároztam magamban, hogy házunkat elhagyjam, mindnyájon ő nagysága Rákóczy György uram munkácsi fejedelmi várába meneküljünk: miután más különben is kérők érkezének, hogy a magyar királyi hadak egyik része Szentiványi Pál kapitány vezérlete alatt Liszkára és Sátoralyja-Ujhelybe fognának alászállani.

Illy nagy látogatását Istennek mikép viselhetnök, hacsak jó akaróink, barátink s atyámfiaiak jólelkűségében nem lehetne biznunk. Könyörögve kérem tehát kedves bátyám uramat, miszerint, ha mi fegyveres népe házában volna, ne terhelhetnék azokat utánunk Király-Helmecze küldeni, hova ma estére megérkezni szándékozunk, mert valóban minden védelem nélkül vagyunk.

Másként is magunkat uram bátyám jó voltába ajánlva küldjük e siralmas levelünket, kívánván minden jó embereinknek áldást, egészséget, és minden földi jókat.

Sátoralyja-Ujhely: sept. 30. 1636.

Rátonyi Benedekné, született Benkő Klára.”

Elolvasván e szörnyű hírekkel terhelt levelet, ezer különféle érzetek támadának nemzetes uram szívében.

Tetszék ő uraságának az atyafiság a hatalmas kancellár fényes uri familiájával, de igen is nem tetszék a beszéd, mit Antalóczy Ferencz s Rakonczi László uraimék onnan felül izenetképen hoztanak.

A történet úgy hozta magával, hogy nemzetes uram ezen urakat régebb időtől fogva ismerte légyen. A hadnagy csak olly fiatal legény volt mint egyéb társai, de a prokátor igen eszes értelmes, s a mellett veszedelmes praktikákban megöszült híres korifeusa volt a nagyszombati tekintetes királyi táblának.

Bizony jól kellett itthon a falusi ész kerekeit csavarni, hogy illy ravasz rókákkal megküzdeni lehessen, azért is nemzetes uram szívéből jóváhagyá unokahúgának határozatát, mellynél fogva, magát és családját az erdélyi fejedelem pártfogása alá ajánlotta.

Egyszersmind elhatározá magában: hogy mint igaz rokonhoz illik, a benne vetett bizodalomnak meg fog felelni.

Azonnal tehát panasz vagy késedelem nélkül visszalovagola Szöllöskére, hogy másnapra bekövetkező teendőit elrendezhesse.

Összeszedé legényeit, sőt néhányat jobbágyai közül is felfegyverezvén, másnap reggel tizenkettő magával a kijelölt irányban, atyjafiaiak ez utjokban leendő védelnökre, Király-Helmecz felé megindult.

IV.

Utközben a mindennapi apró bajokon kívül szerencsétlenség nem éré oket. A kocsi ugyan, mellyen nemzetes uram ült, egy némelly kátyuban izre porrá törött, a lovak is oda dögöltek a sárba, de magok, ha gyalog is, ép-kézlábbal érkezének céljokhoz, mit ezen időben a Bodrog között szerencsés utazásnak szoktak volt nevezni.

Levertvén nemzetes uram a templom előtt a csizmáira tapadt sarat, körülnézett, s úgy látta, hogy itt az emberek országos vásárra készülnek. Nagyon sok eladni való jószág van a népnek akkor, midőn zsákmányból élő hadak közelegettét várja falujába.

És állongván egy kicsit a ponyva-sátrak, és laczi-konyhák körül, egyszerre sarkantyú pendül meg háta mögött. Visszanéz, s azon férfit látja maga előtt, kivel épen semmi kedve nem volt találkozni.

Egy öreg köpczös, piros-posgás s nagybajuszu férfi volt az, ki meglátván nemzetes uramat, igen vigyorgóan tekintte reá.

— Jól látnak szemeim? Benkő Miklós uram?

— Ah kegyelmed az? Antalóczy Ferencz uram.

— Hol jár itt nemzetes uram, az Isten háta mögött, e vidéken?

— Hol járok? itthon járok, mert e vidékre való vagyok. (Itt gondolkozott egy kissé, s aztán folytatá.) Láthatja prokátor uram, hogy itt országos vásár lesz . . . s én marhát szeretnék venni.

Antalóczy uram jót nevetett e kényszerűségből származott fillentésre, mert nem azért volt ő prokátorsága olly híres fiskális, hogy azt se tudná, milly közel rokonok a Rátonyiak a Benkő családbeliekkel s azért nem volt nehéz eltalálnia, miben sántikálhat e vidéken nemzetes uram; azért felelé:

— Ugy kell lenni, mint Benkő Miklós uram mondja. Ime itt van egy csapat fegyverese is: ezek tán a hajcsárok, kik a vásárlandó ökröket haza térítendik.

— Veszedelmes időket élünk uram; vigyáznunk kell, ha nem akarunk igaz keresményünkben megkárosodni.

— Helyesen mondta Benkő Miklós uram — felelt ravaszul a prokátor, ki itt fegyveres kíséret nélkül levén jelen, egyelőre csak csendesen viselheté magát. — Örülök hogy találkozhattunk, mert rettenetes unalmas fészek e falu, azért hogy olly czifrán Király-Helmecznek nevezgetik. Legalább ismerőmre találhattam, kivel az estét eltölthessem. Igen jó szállásom van a pap házában, két ágy van a szobában, s én soha meg nem engedhetném, hogy a kivel egykor együtt pajtáskodtam, valami rossz paraszt házában legyen kénytelen az éjet elnyomorogni.

— Köszönöm Antalóczy uram szivességét, de én későn térek ma nyugalomra: szét kell néznem a vásárban, mert úgy üt ki jól az alku, ha előbb ismeretséget kötünk az eladóval.

— Mitsem változtat a dolgon. Én nemzetes urammal tartok, mert mindig kedvem telik benne, ha látom hogy az emberek veszednek, perlekednek, végre pohár mellett megalkusznek.

Minden arra mutatott, hogy ez az ember nemzetes uramat keze közé akarja keríteni . . .

Lehetlen volt tőle jó módjával szabadulni, úgy ragadt hozzá mint a kullancs, s azért is nem volt öreg uram lelkének mást mit tenni, mint járkalni vele a vásárban s itt-ott szinleg alkuba is bocsátkozni, míg végre jól elesteledvén az idő, mindketten szállásukra, a pap házához betértenek.

Vacsora közben jól forogtak a poharak a régi mesterek kezében, s egymás mulattatására beszélni kezdtek mindenről a világon, csak arról nem, mi szivök gyökerét legélénkebben csiklándozá. Szerették volna egymást kikémlenni, ha tud-e valamelyik közölök valami újat. Elérkeztek-e a szökevények? s ha el, mellyik uton szándékoznak tovaindulni Munkács felé.

Prokátor uram bizonyosnak tartotta győzedelmét ezen egyszerű falusi ember ellenében.

— Kézben vagy öreg — gondolá magában — míg ajkain egészen más értelmű beszédek hangzának — miként a jó vizsla szokta urát a vad fekvésére vezetni, azonképen jutok el én a te nyomaidon elröppent madárkám rejtekeibe.

Ellenben nemzetes uram is állotta a dicsőséget nagy vitézség-

gel. Tudta ugyan hogy ravasz praktikus emberekkel van dolga, de mindannyiszor segítségére jött ama vigasztaló öntudata: Ám fonderkodjék prókátor uram ugy, miként az iskolában tanulta, de ha több lesz a dologból kettőnél, csak egyet kell füttyentenie, előteremnek fegyveresei, kik a hivatlan tolakodót egy bogrács paprikássá aprítandják.

(Folytatás következik.)

Vén cigánynő.

Vén cigánynő? Ki mondja azt?
Hisz még szakála sincs neki,
S azt a kétszáz ránczot arczán,
Bolond, a ki számbaveszi.

Vén cigánynő? Ki mondja azt?
Hisz alig mult száztiz éve,
(Ha ugyan nem teknő volt az)
Hogy ringatták bölcsejébe?

Ott guggol a sátor előtt,
A bögrében ételt kever,
Kis disznót főz káposztában:
Nem beszél ő ma senkivel.

Lakodalom, vigalom lesz
Mainapság a sátorban;
Várva, lesve reggel óta
Ott ülnek a rajkók sorban.

Ugy kérőznek, mint a birkák,
Szemök csakugy könyez tőle:
A rágásnak tudományát
Gyakorolják jó előre.

Hajdu-Hadházi egyház.

Hadház egyike az Észak-Biharmegyében kebeleztet u. n. Hajduvárosoknak; közel 5000 lakossal, mellyek mind magyarok s alig néhány kivétellel, mind reformátusok. Tudva van, hogy a Hajduvárosok korábbi időkben a megyék hatósága alól fölmentett kiváltságos kerületet képeztek, Szabolcs- és Bihar-megyék kebelében, mintegy 17 □ mfdnyi területen. A Hajduvárosok ezek valának: Böszörmény, Dorog, Hadház, Nánás, Szoboszló és Vámos-Pircs, összesen 64,000 lakossal, kik mind tősgyökeres magyarok s csaknem mind reform. hitűek. A „hajduk,” kiknek fő foglalkozása a marhatenyésztés volt, a XVII. század polgárháboruiban szintén fegyvert ragadtak s különösen Bocskai István fejedelemnek tettek jó szolgálatokat, a miért is ez 1605. dec. 12-én magyar nemességi jogokkal ruházta fel őket, a fentebb említett területet nekik ajándékozván, minden adótól fölmenté. Csupán hadi szolgálatra voltak kötelezve, még pedig saját költségükön. Az 1613-i országgyűlés s későbbi királyok megerősítették a szabadalmakat. A Hajduvárosok 1848-ig önválasztotta főkapitányuk alatt önálló hatóságot képeztek s közvetlen a Helytartótanács rendeletei alatt állottak. Az újabb szervezés szerint Észak-Biharmegyének egy részét teszik.

Ezuttal Hajdu-Hadházról, névszerint annak sok tekintetben nevezetes templomáról szólunk. Lesz még alkalmunk, a többi Hajduvárosról is megemlékezni.

Ezen ódon sz. egyház eredetére nézve igen hiányos adatokkal birunk, mert különösen hazánkban, minden illyes régiségeknél alig pillant az ember néhány évtized háta mögé, már elhalaványulva s alig megkülönböztethetőknél találja az eseményeket; — ha pedig az idő századokat haladt — akkor meg épen sötét köd borong azokon. Ezen esetben is csak tapogatózva juthatunk eredményhez; de még különös oka is van, hogy ezen régi épület eredetét mért fedi

Egyik-egyik éhe-szomja
Bőven elég volna hatnak,
No de ma csak elmondhatják:
Hogy egyszer már jól is laktak.

Hát az anyós? A káposztát
Nagy étvágygyal kevergeti,
S közbe-közbe hálálkodva
Szemeit az égre veti!

„Hogy nem loptam a kis disznót,
Te jól tudod, én Istenem!
Én ott akartam hagyni, de
Erővel elszaladt velem.“ *Vida J.*

110 éves cigánynő. — (Argay István rajza után.)

olly homály? Ugyanis a 17-ik század vége felé, a város jegyzőkönyveit, mellyekben az egyházat illető események is bejegyezve valának, a becses okiratokat az ellenség pusztításától megóvni akaró akkori népszónok Berta Gergely egy záros ládába az erdőn rejtette el. Azonban kocsisa, ki kincset vélt a ládába rejtve, felásta, s midőn a reménylett kincsek helyett csak leveleket talált, ezeket elégette, mi világosságra jöven, a hadházi tanács által halálra ítéltetett; de attól a népszónoki veto által megmenekült.

A torony s azon templom, mellyből már csak a négy ölnyi keleti vége maradt meg, mint építési modora mutatja, a 15-ik század körül épülhetett. — A torony körakása 10 ölnyi magas, 14 öl hosszú s 3 öl széles; a templom magassága pedig 4 öl. A népesség szaporodtával a 17-ik század vége körül az északi oldalon, a toronytól kezdve 10 ölnyi hosszúságban a templom fala lerontatott, s helyébe oszlopok rakatván, a templom fala 3 öllel kiebb nyomatott; mignem 1777-ben a déli oldalon is, az északi bővítésnek megfelelőleg 3 öllel a templom fala kiebb hozatott. — A torony teteje millyen lehetett eredetileg, nem tudni, mert az 1740-ik táján légett. — 1742-ik évben körakása mésszszel kijavítottatott, vasrudakkal erősítettettt, 1743-ban pedig egy Orbán Mihály nevezetű derecskei ácsmester tetőt készített reá 50 magyar forintért, 6 köből rozsert s naponkinti 2 itcze borért és 2 poltura áru pálínkáért.

A templom kerítése, mint azt a keleti bejáró feletti kötábla mutatja, 1654-ben készült, még pedig akkor fából, mint Rápóti Mihály, hadházi lelkipásztor által 1667-ben irt naplóból kivehető. *) A többek között írja, hogy „1677-ben december 3-án a kuruczok Hadházat elfoglalták, s a német hadak közelgetésének hírére december 8-kán házakat, kunyhókat s a templom kerítését megégették.“

A mostani, téglából, lörésekkel (be vannak tapasztva, kívülől nem láthatók) ellátott kerítés, mint a fentebb említett kötábla mutatja, 1733-ik évben készült.

Ennyi mindössze, a mit e tárgyra vonatkozólag az egyház levéltárában lehet kipuhatólni. Kár, hogy azon tiszteletreméltó régi templom egészen el fog hagyatni, miután az, a benne két sorjával elvonuló oszlopok miatt czélszerűtlen s ünnepeles alkalmakkor a nép elfogadására elégtelen, s azért a hívek egy ujnak fölemelését

nem csak óhajtják, hanem annak alapját már 1847-ik évben le is tették. — Ezen építés további folytatása végett pedig azon régi alapokat is szétbontani készülnek.

Takács Ede.

Orosz Amerika és lakosai.

Kamtsatka nyugoti partjától Amerika szárazföldéig összekötő lánczként egy szigetecsoport húzódik, melly Aleuta név alatt ismeretes. Az egész tűzhányó természetű és a 8683 láb magas Sisaldin és az 5475 láb magas Maku-

*) A templom jelenlegi főbejárásánál a toronyos kapu feletti kötáblán, régi modoru betűkkel a következő felírás tisztán olvasható:

PSAL. 144. v. 15. BEATVS POPVLVS CUIVS IEHOVA DEUS
PSAL. 137. v. 1. NISI IEHOVA CUSTODIAT CIUITATEM FRUSTRA SEDU
LUS SIT CVSToS. ROM. 8. v. 31. SI DEUS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS:
IN SACRUM DECUS.

HAEC DEI AEDIS CIRCUMDATA EST MOENIS CURA ET INDUSTRIA
TOTIUS UNIVERSITATIS HATHAZIENSIS PRO TEMPORE CAPITANEI
SUPR. GENER. AC EGR. DNI PAULI BALKU DUCTORIS RO NICOLAI
KATONA CIVIB. RO CASPARI SIPoS. STEPH. SZOeLsSI. MICH. CZÖREGH
IOH. SZABO etc. ANNO D. 1654. 20 AVGVSTI. Z. IOH. D.

sin hegy majdnem szakadatlanul működik. Évenként rendszeresen háromszor rázza meg a földindulás e szigetláncot és minden oda mutat, hogy az egykor a szárazföldre tartozott, és hogy valamely nagyszerű tűzhányó rázkódás által lőn attól elszakasztva. — A népmonda ez eseményt úgy adja elő, mint e hegyek közti harcot, mellyben Makusin maradt a győztes.

Ugy látszik, hogy e küzdelem még most is folyik; 1796. az Unikam sziget mellett a tenger hullámaiból egy sziget emelkedett föl, a mostani Joann Bogoszlow, mely 1825-ig magasságban s kiterjedésben folytonosan növekedett. — 1825-ben Unikam sziget északi részén iszonyu dörgés közt, a hegyek öt helyen megnyitak, lángot és olly nagy mennyiségű hamut bocsátva ki magukból, hogy az egész vidék mély sötétségbe merült, a hegyek ormain s oldalán levő hó és jég hirtelen fölolvadt s a viz nagy patakokban sietett a tenger felé. E kitörés óta a hegységből szakadatlanul füst gomolyg fel.

Távolabb a szigetektől az orosz-amerikai szárazföldön magas tűzhányó hegyek emelkednek, melylyen a 12,066 láb magas Ílemen, a 16,758 láb Illés-hegy és a 13,824 láb Szépidőhegy. E tűzhányó természetű földön természetesen számos meleg forrás található.

A partok több jó kikötővel bírnak; a folyók közül a középnagyságú Atna vagy Rézhegy, Sasitna, Nusagak érdemel említést. Egyébiránt az orosz-amerikai szárazföld részint erdővel, mocsárokkal borított, részint pedig erdőtlen magas szirtekkel behintett kopárság, melly olly kevésbé alkalmas a földművelésre, hogy az orosz telepedők kénytelenek a keskeny tengerpartra szorítózkodni.

Ez örökös ködbe burkolt föld égálja hűs és nedves, úgy hogy van év, mellyben alig 30—40 tiszta napot számolhatni; a tél hidege azonban néhány fokkal kisebb még, mint Sebastopolban szokott lenni. Északfelé azonban mindinkább zordabb az ég, úgy hogy a tengert még nyár közepén is jég borítja.

A terméketlen föld és zord égálj okozza, hogy az ide telepített gyarmatosok csak felette csekély mértékben üzik a földművelést. A rozs itt nem ér meg, árpát igen keveset természetnek s csak az Illéshegy délkeleti partoldalán természetnek némely kerti növényt, s krumpli és kartifol elegendő mennyiségben találtak; ezeken kívül még a borsó, sárgarépa, kel és retek is jól diszlik.

Az Aleuta szigeteken erdő nincs, csak bokrok s csak Unikam szigeten

kezdődik a fatenyészet. Chamisso írja, hogy Unalaskán hallotta beszélni, miszerint egy odaváló orosz hivatalnok fia Unikamban megfordulván, ott fákat látott nemcsak, de egyikre föl is mászott! A szerencsés férfi e kalandját, mindig nagy büszkeséggel szokta elbeszélni, de mindannyiszor aggodott, hogy honfitársai nem hiszik szavait s őt dicsekvős hazugnak tartandják, kiknek nem volt képzele arról, hogy a fa 3—4 lábnyinál magasabbra is nőhessen.

A fatenyészet illy silány állapota mellett azonban a fű olly buján nő, mint azt csak Amerikában található s a kövér mezők s a közel hófedte hegyek meglepő ellentétet képeznek. Mindemellett is szarvasmarhát csak itt-ott találni; legtöbb van az orosz-amerikai társulatnak, melly a szigeteken mintegy 100 darabot bír; hasonlólag gyéren találhatók a kecske, juh, báromfi; sertés már gyakrabban, melly szükség esetén halal táplálkozik, mitől azonban husa, zsírja, halzsírjüvé lesz. Nevezetes, hogy a stisei sertésnek nincs farka, mert a falánk hollók lecsipdesik.

E hollók egyébiránt itt jó szolgálatot tesznek, a mennyiben az utcára vetni szokott felesleges hateremelésre az itt tenyésztett vad bőre nagybecsű bir a kereskedésben, illy körülmények közt nem csuda, ha a lakosság még most is félvad állapotban tengődik s nem igen messze áll az amerikai vad indiántól, ezt már képünkön látható öltözetéből is eléggé lehet sejteni.

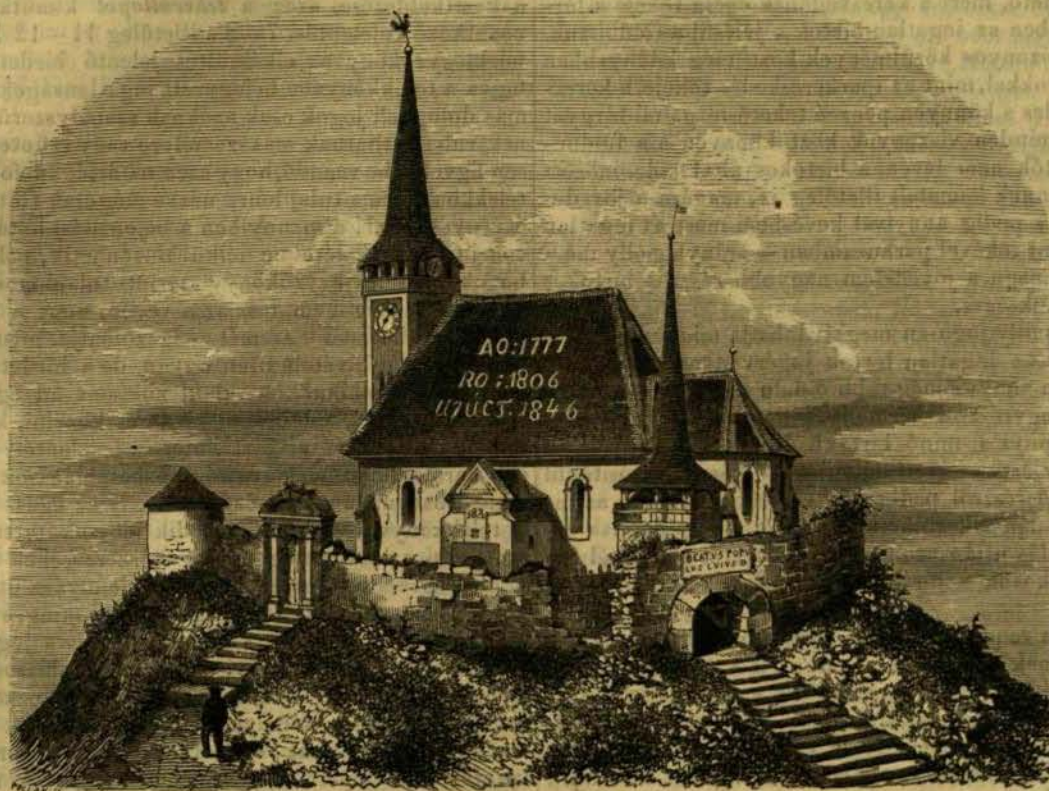
A telek-könyvekről.

(Tájékozás az erre vonatkozó törvényekben.)

I.

Mióta gróf Széchenyi István a „Hitelben“ és azon kívül olly sokat, olly lankadatlan kitarásu buzgalommal és olly alaposan beszélt a hitelről, aligha van ember e hazában, ki teljesen meg ne győződött volna a felől, hogy nemcsak a kereskedés és gyáripár lételemét képezi a hitel, nemcsak a kereskedőknek és iparosoknak van olly nagy szükségük a hitelre, mint hálnak a vizre: de szüksége van arra különösen a földművelésnek is, s e téren őstermelésünk lehető legnagyobb mértékben kifejtésének, átalán gyarapodásunknak s a mezőgazdaság virágzóbb állapotának föfeltételét az értelmi fejlődés mellett a földbirtok hitelének megszilárdulása képezi.

Az iparkereskedelem és a földművelés hitele közt azon nagy különbség vonja magára különösen figyelmünket, miszerint amaz, t. i. a kereskedelmi

Hajdu-Hadházi egyház.

Orosz-Amerika lakosai:

Aleuta férfi és neje.

Törzsfőnök.

Törzsfőnök és neje.

hitel, mint lényegileg tisztán személyi bizalom, minden szilárd alap nélkül is meglepő eredményekre vezethet már azon kölcsönös föltévésnél és meggyőződésnél fogva, hogy a kereskedő saját jól megfontolt érdekei megóvása végett kénytelen s mindig igyekezni fog kötelezettségeit betölteni, s igyekezni fog kivált a hitelben átvett árukért lekötött tartozásait pontosan fizetni s ez által nemcsak becsületessége, de a fizethetése iránti bizodalmat is fentartani. Ez annál könnyebben eszközölhető, mert a kereskedőnek egész tőkéje a forgalom tárgyát képezi; míg ellenben az ingatlan birtok s jelesül a földbirtok, — mely épen olly könnyen s bizonyos körülmények közt még könnyebben túlterhelhető mindenféle adósságokkal, mint az iparkereskedés tőkéje, a kereskedelmi vagy ipar-üzlet — rendes s könnyen pénzzé tehető forgalmi tárgyat nem képez; és a föld termékei minden viszonyok közt könnyen s a földmivelő romlása nélkül értékesíthetők nem levén, a birtokos által kölcsönözött pénzek visszafizetését, de csak ennek kamatait illetőleg is, magára a jövedelemre sem lehet biztosan építeni s pedig annyival kevésbé, mert az ingatlan birtok mint tőke — a kereskedelmi tőkével párhuzamban — aránylag olly mérsékelt jövedelmet nyújt, hogy maga a jövedelem nagyobb részt a birtokos folyó szükségének fedezésére szükséges.

Ebből következik, hogy a milly jogosan megkívánhatja minden hitellező a földbirtokostól, miszerint neki az ingatlan birtok jogérvényes lekötésével kellő biztosítékot nyújtson, épen annyi s még több oldalú előnyököt ad magának a tulajdonosnak az, ha egyrésztől bármely pillanatban teljes hitelt érdemlőleg kimutatni képes, mennyi s minő birtokbani jogot — legyen ez tulajdon avagy bizonyos követelésre szerzett zálogjog — képes biztosítékul nyújtani s zálogkép lekötni, másrésztől pedig olly esetekben, midőn az ingatlan tulajdon értékesítése netalán elkerülhetlenné válik, e tulajdonnak értéke akár magán, akár bírói eladás útján azon meggyőződéstől s hiteltől fog függeni, melyet a venni szándékozók a birtokjog mibenléte s a tulajdonon fekvő terhek felől szerezhetnek.

Mindezeket pedig csupán a rendes és hiteles hatósági *telekkönyvek* vezetése által lehet elérni, melyeknek mindenütt s nálunk is a törvényben világosan kijelentett célja: „a tulajdonjogot megalapítani, s a fekvőjavak birtokosainak ettől föltételezett hitelét megszilárdítani az által, hogy a telekkönyvek czélszerű szerkesztése mellett lehetségessé váljék mindenkinek szabad betekintéssel biztos tudomást szerezni nemcsak a bejegyzett birtokról, hanem annak birtokosáról is, valamint arról, vajjon azon birtokos bir-e azon vagyona nézve szabad, korlátlan birtok- vagy tulajdonjoggal, s végre vajjon a kérdéses birtok van-e zálog, szolgalmi vagy más nemű kötelezettséggel terhelve?“ — A földbirtok hitelének egyedüli alapja a telekkönyv.

Hogy régi birtokjogi viszonyaink mellett az ingatlan tulajdont, ha mindjárt különböző jogi természetük szerint különválasztva is, továbbá az arra vonatkozó birtok-változásokat s végre a teherállapotot telekkönyvileg evidenciában tartani, általában lehetlen lett volna, ezt épen nem mondhatjuk, ámbar azon körülmény, hogy a telekkönyvezést a királyi városokon kívül, — hol a birtokállapot urbéri, ősiségi s zálog-viszonyoktól menten rendszerint egyenlő jogi természettel birt, — meg sem kísérelték, legalább is arról tesz bizonyosságot, hogy annak kivihetősége iránt erős és határozott kételyek uralkodtak: hanem az még kevésbé szenved kétséget, hogy a telekkönyv csupán most az ősiség s az urbéri kapcsolatok megszüntetése s egyebek közt az ingatlan tulajdon elzálogítását megtiltó új polgári törvénykönyv behozatala, s az urbéri kapcsolatból származott viszonyok teljes megoldására czélzó, 1853-ki törvény érvényesítése után felelhet meg kitűzött céljainak. Mert addig, míg a volt jobbagyság még az 1836-ki törvények értelmében is nem tulajdonosa, hanem csak használója volt urbéri telkeinek, melyekből a földesur által számos esetben még ki is becsültethetett, az illy haszonélvezeti jog a dologi hitelnek nagyon sovány alapot nyújthatott volna még a telekkönyvezéssel is. A mi pedig a nemesi birtokot illeti, erre nézve a birtoklasi czimnek, mely sokszor nem volt egyéb ideiglenes zálog által szerzett haszonélvezetnél, és ezenfelül az ősiségi viszonyokból származott peres birtokjogi kérdések terhének telekkönyvi rendezése s összeállítására épen elégséges lett volna az ingatlan tulajdon hitelét még azok szemében is megsemmisíteni, kik a magyarországi birtokjogi viszonyok alaposabb ismerete nélkül mégis bocsátkoztak pénzbeli ügyletekbe a birtokosokkal.

Az újabb törvényhozás már 1851-ben kimondotta rendeletileg, hogy a dologbani jog ingatlanokra nézve csupán a nyilvankönyvbe való bejegyzés által szerzettethetik, de az általános telekkönyvezést s a telekkönyvi hivatalok felállítását elrendelő s szabályozó 1853-ki s 1855-ki telekkönyvi törvények gyakorlati alkalmazását az ősiség és az urbéri kapcsolatok megoldására vonatkozó törvényeknek, valamint a dologbani jogokat szabályozó általános polgári törvénykönyvnek meg kellett előzniök. És az újabb intézmények sorában nincs egyetlenegy is, melynek üdvös volta felől olly hamar s olly általánosan meggyőződött volna az ország, mint a telekkönyvek czélszerűsége s hasznossága felől.

A telekkönyvek felállítása három fokozattal bir. Első fokozat az, midőn az ugynevezett *helyszinelő bizottmányok* házról házra, birtokról birtokra menve minden birtokról, minden ingatlan tulajdonról *telekjegyzőkönyvet* vesznek fel, még pedig úgy, hogy ezen telekjegyzőkönyvek a rendes telekkönyv elkészítéseig telekkönyv gyanánt kezelhetessenek, azaz mindjárt a telekjegyzőkönyv három lapot kap a birtok — birtokváltozásai — s teher-lapokat, melyek elsejére a birtoktest részletei jegyeztetnek, a másodikra a tulajdonos jogezime, minden a birtokos személyére nézve történő változásokkal, s végre harmadikra a birtokon fekvő terhek. A helyszinelő bizottmány csupán az első lapot tölti be, alapul vévén a tetteges birtokot.

Most következik a második fokozat, t. i. egy hirdetményben tudtára

adatik a közönségnek, miszerint a megyebeli birtokokra vonatkozó minden telekjegyzőkönyv elkészült, határidők jelöltetnek ki a telekjegyzőkönyvek kijavítására, mely kijavítás részszertint ugyan kiigazítás, a mennyiben a telekjegyzőkönyvek készítésénél netalán becsusztott hibák kijavítására vonatkoznak, de részben inkább kiegészítésnek lehet mondani, a mennyiben a második s harmadik telekkönyvi lap betöltése, s különösen a régibb betáblázásoknak átkeblezése, azaz a *teherállapot* kimutatása történik. — Már az ide vonatkozó bejelentési 7—8 s illetőleg 11—12 havi határidő alatt és tehát a telekjegyzőkönyvek elkészültét jelentő hirdetmény közzététele pillanatától fogva a telekkönyvbe bejegyzett ingatlanságokra újabb tulajdon, zálog vagy más dologbani jogok csak azoknak szabályszerű bejegyzése által szerzettethetnek, ruhaztathatnak más személyre vagy szüntethetnek meg, azonban különösen figyelembe veendő, hogy ezen határidők lefolyása előtt minden jogezérés a telekkönyvezett tulajdonra nézve még csak föltételes, azaz csak annyiban fog érvényes lenni, a mennyiben a bejelentési határidők alatt bejelentett és igazolt jogigények sérelme nélkül történhetik, például: ha valaki megvesz egy birtokot a telekjegyzőkönyv szerinti tulajdonostól, könnyen megtörténhetik, hogy azért még nem lesz az a vevő, mert a bejelentési határidő alatt előállhat egy harmadik személy s igazolhatja, miszerint ama birtokot ő a telekjegyzőkönyv fölvétele után ugyan, de a hirdetmény kibocsátása előtt megvette, vagy például, ha valaki kölcsönt ad egy birtokra s erre első helyen bejegyeztetéssel, zálogjogot kíván eszközölni, könnyen megtörténhetik, hogy azért egész pénzt elveszti, mert a bejelentési másik határidő alatt előállhat egy harmadik személy és régibb betáblázások átkeblezésével olly összegig biztosíthat magának elsőséget, mely az egész birtok értékét kimeríti. Azért a telekkönyvezési ezen második időszak tartalma alatt a tulajdon, zálog, szolgalmi s minden egyéb jogok szerzésében felettébb óvatosságnak kell lenni.

Végre a bejelentési határidők lefolyása után a *telekkönyvek* rendes kezelése következik, mely a birtoknak tulajdonjogi s teherállapotára nézve egyedüli s hiteles jogerővel bir, s annak alapján a jogok szerzése, átruházása vagy megszüntetése telekkönyvi bejegyzéssel biztosan történhetik. Jelenleg még az ország különböző részein, különböző fokozatokon áll a telekkönyvezés. — Némely helyt még a helyszinelő bizottmányok működnek, másutt a bejelentési határidők folynak, s több helyen már a rendes szabályszerű telekkönyvezetés életbelépett. Illy átmeneti viszonyok mellett aligha felesleges egyben és másban némi tájékozás.

(Folytatás következik.)

Még egyszer a falusi kisedóvodákról.

Kis-Marja, június 15.

Teljes tisztelettel olvastam t. cz. Krajcsovic Pál urnak a P. U. 17-dik számában, a V. U. 7. és 8-ik számában közölt „kisedóvoda“ czimű igénytelen cikkemre tett, nagyra becsült észrevételeit s az általam „elhallgattatnak“ tolmácsolását. Minthogy azonban az érintett észrevételek szerintem sok ollyat tartalmaznak, melyek tapasztalatom után ítélve s a falusi „curta supellex“ némi ismeretéből indulva ki, a kisedóvoda létrejöttét, a magasabb intelligenciával kevésbé dicsekedhető és szegényebb falvak és mezővárosokon, ha egészen nem akadályozvák is, de legalább nagyon hátráltatnak: szükségesnek látom, a tisztelt közlő ur észrevételeire némi, igénytelen, de legjobb akarat s szándék szülte megjegyzéseket tenni.

Egyáltalán nem helyeselvén a tisztelt közlő ur azon állításomat, „hogy a néptől az óvodai költség, a jelen pénzszükségben csak nagy bajjal volna előteremthető,“ állítása erősségeül azt mondja, hogy „az erős akarat, a készség és vas szorgalom soha sem maradt sikertelenül, minélfogva a kisedóvoda iránti részvét, a kisedédek szeretete sem maradhat el jutalmatlanul.“ Ez mind igen szép, de legkevésbé sem dönti meg idézett állításomat; nem egyéb ez általán véve, mint egyike a józan ész azon postulatumainak, melyeknek teljesülését csak hitünk és lelkünk szemeivel az időnek kétes és messze távolában látjuk, — nem egyéb mint kiszökés a rideg reális jelenből egy ideális, szép, de majd valamikor valósulható világba. Hogy most egyszerre vagy csak a közel jövőben is „a legnyomorultabb helységben is rendszeres óvoda állításuk fel,“ és úgy állítsassék fel, mint a tisztelt közlő ur mondja, két képzett egyénnel, a legvérmesebb remény sem bírja meg. A ki ismeri a szegény köznevet azon oldalról, miszerint nem örömet fekteti vagy adja olyanba pénzt, a mi látható hasznót nem hoz, s hogy a testnek verejtékével szerzett vagyonát szellemi kincsekért nem igen áldozza, és a ki tudja azt is, hogy a nagyobb résznek valóban mennyire, és rögtön szüksége van minden megkeresett fillérére, az tudni és érezni fogja azt is, hogy az a láthatólag s kézzelfoghatólag rögtön nem jövedelmező óvoda felállítására nem fog nagy áldozatot vinni, — nem fogja magát megerőltetni. Vagy, ha a tisztelt közlő ur szerint, igen: ugy szükség lett volna megmondania, hogy mi eszközökkel s mi módon varázsolható elő ezen áldozati nagy készség. Mivel pusztán állítani, támaszkodván a kapacitálásra s meleg-szavakra, s az ezek nyomán felángoló lelkesülésre, nem elég. Mert a tisztán sajátlagos kapacitálás (és ezt nem kell felednünk) az értelmi miveltségnek még alsóbb lépcsőin álló emberekhez, a teljesen nem ismert dolgot illetőleg — ha némi külső vagy benső-erkölcsi-kényszerítés közbé nem jó — soha, vagy igen-igen ritkán ér célzt; hanem szükség, hogy azon dolognak, melyet felfogatni és létesíteni akarunk, hasznos voltát, legalább egy részben, hogy így aztán az egészre következést vonhassanak, tapasztalatilag megismertessük. Ekkor aztán könnyebb haladni. A megízelt jónak létesítését maga fogja sürgetni az, kire előbb semmi szó nem hatott. — Az sem döntő, hogy „ha a legszegényebb helység is tud kondás, gulyás . . . és Isten tudja mitéle néven nevezendő pásztornak kenyeret, és sok helyen még tulságos fizetést is adni, miért nem áldozik . . . a

tervezett óvodák felállítására! Hiszen a kondás, gulyás stb. tartása egyik fő életfentartási feltétele a földművelő népnek, — azokat teljességgel nem nélkülözheti s kényszerül fogadni. Különben, mint már bizonyos helyen meg is történt, magoknak a lakosoknak kell sorban egymásután, munkájukat nagy veszteséggel elhagyva, pásztorkodni. Fogad hát a földművelő nép pásztort tápláló, pénzt nevelő, s igavonó barmához; sőt fogad jó napibérré napszámot is. És miért? Mert kell s közvetlen hasznát rögtön s nagyon érzi, — követi amaz ösztönszerű sürgető intést: huc attendas unde vivis! Inkább lehetett volna és lehet is azt mondani, hogy ha van *szükségtelenül* borra és pálinkára és cifra ruhákra, fényüzésre költség, miért ne lehetne a *szükséges* óvodák felállítására is!

Hogy pedig mennyire nem örömet áldozik a köznépi szellemi kincsekre, bizonyítja a szegény, tengő iskolatanítók nyomoru állapotja. Olly csekély s olly rozsol adatik be sok helyen ezek fizetése, hogy az semmi tanubizonytságot nem mutat a gyermektanítók s szellemileg képző nevelők iránti kedvezés vagy részvétől. Béreseknak s pásztoroknak (igen) csak egy évben is fizet annyit egy vagyonos földmives gazda, a mennyit tíz gyermeke taníttatásaért — egy véka búzát fizetvén egy évre egy gyermekért — hat évig is távolról sem fizet. és mégis ezen egy véka búzát is sok szüle nehezen s általában pedig majd rostán kihullottan, szemetestül s porosan adja be, úgy hogy az minden silányság képviselőjének méltán tartathatik. Bizony a szemetes és poros élet közé még csak egy kevés *hamut* kellene vegyíteni a szegény iskolamesternek, s így süttetvén belőle kenyeret, bátran élékelhetné a búsongó zsoldárival; „Porhamu nekem kenyerem.“ De általában illy silány mind az, a mi egyházi adóba, és így a lelkészek számára is fizetetik, s annival inkább, mivel erre sok helyen az illető előjárók igen keveset vagy éppen nem ügyelnek. És ha fizetés-javításról van szó, az még, a tanítóit így méltányló helyeken valóságos pusztába kiáltó szó. „Ugy is akad“ úgy mondanak. „Itt és ott még kevesebbet fizetnek, mégis van tanító, — nem telik!“ Hát ha még új képzőintézet tervezetik!!!

Mind ezt tapasztalatilag ismerve és szemem előtt tartva tettem én azon javaslatot, hogy „ha rendszeres óvoda (igen; *rendszeres* óvoda!) szegény helyen nem létesíthető, igyekezni kell azt valami kevés költségbe kerülő helyes pótlékkal *helyettesíteni*“, felfogadván valamely „tisztességes, jómodoru, értelmes és szelid asszonyt“ óvóul. Valamint ezért, s azért, hogy a költséget nagyon kímélőket el ne riaszsszam, tettem utána: „ez nem fog nagy évi fizetést igényelni.“ Mi éppen nem azon „javaslat“, hogy a rendszeres óvónak kevés fizetést kell adni; sőt a mondott helyzetéből, alkatásából s némi emphaticus tulajdonságából foly, hogy a másféle t. i. szakszerű óvónak bizony jól meg kell fizetni. Felbátorítás és édesgetés az, az ohajtott cél felé. Mellyik betűs ember ne tudná és ne érezné azt, hogy a szak embere, a magát jól kiképzett s csak hivatalának s abból élő egyén „tisztességes ellátásra érdemes“!

„Multa petentibus, multa desunt.“ mond Horác, melly mondatot, igen szabadon, lehetne talán ama közmondattal visszaadni: „a ki sokat markol, keveset fog.“ És ez nagy igazság, mit a tapasztalás hathatósan bizonyít. Ugyanis mi az oka annak, hogy sok szép eszme minden törekvések mellett, valóságtalan marad? Többnyire majd mindig az, hogy a javítók vagy reformátorok — sokat akarva — eszméiket és terveiket rögtön egész terjedelmökben akarják életbeléptetni, mi leggyakrabban egy vagy más érdeket sért, vagy áldozatot, az avatatlan szemek előtt a valósítandó tervvel arányban nem álló áldozatot igényelvén, elriasztja magától azokat, kiknek erejük által léphetne életbe. Az illy bukott tervek s elesett eszmék emberei aztán azt szokták mondani, hogy ők megelőzték idejüket, s eszméik nagyon korán jöttek, és az emberek nem tudják őket felfogni és méltányolni. Ez nagy tévedés! Hiszen minden kor a magához illő eszméket hozza elő, de csak mint csirákat és magvakat, mellyek a reális világban apránként növekszenek, hogy a tökély lehető fokára kifejlődjenek, és teljes és ép gyümölcsökkel gyümölcsözzenek. Rólok tehát éppen nem lehet azt mondani, hogy nagyon korán jöttek, hanem nagyban valósításuk van elhamarkodva s innen eredt a baj.

Ha már az óvodát, annak lelkünkben élő teljes eszméje szerint akarnók mindenütt, még „a legnyomorultabb helységben is“ életbeléptetni, például a tiszt. közlő ur szerint, két (egy férfi és egy nő) kiképzett egyénnel: ez nem egyéb volna, mint elijesztése azoknak, kiktől az óvoda felállításához és fenn-tartásához az új és így nehéz („grave omne insvetis onus.“ *Phaedr.*) áldozat, olly nagyban — mert bizony illy óvoda nem csekélységbe kerülne — igényel-tenék; — nem egyéb volna, mint így szólani: „aut Caesar, aut nihil.“ És lenne az utóbbi. Tudja és érzi ezt minden, ki a körülményekkel, és a zsebeik érintésénél olly könnyen sérülő emberekkel ismeretes. Hogy Nyiregyháza minden könnyen megyen, és így a szép óvoda is olly könnyen létrejött, annak oka az, mivel a nagy város nagyon vagyonos, s intelligens előjárói magasan képzettek, kik maguk is teremtik, ápolják s érlelik az eszméket, a helyett, hogy futnának előlük. E derék várostól minden helységre himet varrni nem lehet!

Én igénytelen véleményem szerint, megelégedném vele, sőt nagy nyeméreménynek tartanám, ha „a szegény községben“ a kezdet egy értelmes és szelid nő alkalmazásával is megtétnék. Ezzel is nagyon sok jó lenne eszközölve, vagy általa sok veszély és nyomor megelőztetnék, és első, alsó lépcső — mert ennek is kell lenni, nem csak felsőnek — lenne a főlebbemelkedésre. Megízeltetné és terjesztené ez az óvodákat s közelebb-közelebb hozná annak ohajtott teljes és boldog országát.

Tudom én azt, hogy mi kívántatik abban, ki az óvoda rendszeres vezetését magára vállalja, s ezért szólottam így közlött cikkemben, a szellemi képezésről beszélvén a II. a) alatt: „Ügyes és *hellyelg* kiképzett óvó“ stb.; és az erkölcsi képezést tárgyalva: „az eszélyes és finom tapintatu óvó;“ és

a helybeli tisztességes nőket óvókul ajánlva: „ha nem volnának is képesek a II. a) alatt érintetteknek helyesen megfelelni“ stb.; és ismét: „Ha pedig a nők óvókul *rendszeresen* kiképezetnének“ stb. Ennélfogva nem értem, hogy mire való volt cikkem irányában annak fejtegetése, hogy mi kívántatik egy rendes óvóban.

Arra is figyelmeztet a tisztelt közlő ur, hogy „nem *elég*“ a közel levő város óvodájába az óvó nőt *egy-két* hétre okulás végett beküldeni, mint én mondom. Engedelmet kérek, én ezt nem mondtam, a mit én mondtam, annak más az értelme. Én ezt mondtam: „Hiszen minden *lelkész*, kinek az óvodára *felügyelés* különben is kötelessége — igen szívesen megtenné azt, hogy az *óvót* oktassa, a *szükségekre* megtanítsa. E mellett (igen is: *e mellett!*) a helyhez közel levő valamely város óvodájába *lehetne* őt beküldeni *nehány* (mi az *egy* minden esetre kizárja és lehet nem csak *kellő*, hanem *tíz* is) hétre okulás végett.“ Tehát *tanítás és felügyelés* a lelkész által, és nemcsak *nehány*, semmi esetre se pedig *egy-két* heti okulás! És hol van az *eléről* csak említés is téve?

Rendszeres óvodák vannak a Tisza balpartján és így e mi vidékünkön: Nyiregyháza, Debreczenben, Nagy-Váradon, Gyomán, Aradon és lehet több helyen is. Tehát nem éppen „fehér hollók!“ Mindenik helység kiszámíthatná, hogy ezek közül mellyik van hozzá *közelebb* s oda küldendé az értelmes és ügyes nőt — de a kit elsőben a lelkész már a *szükségekre* megtanított — okulás végett *nehány* hétre.

A kiképzett nők óvókul alkalmazását a tisztelt közlő ur nyíltan nem ellenezvén, ennek bővebb fejtegetését feleslegesnek tartom, annival inkább, mivel a nők ide kellő képességéről hatalmas bizonytságot teszen az, miszerint ők — kiket pedig semmi kollégium vagy főiskola nem képez — nemcsak a szépirodalom virágos mezején, hanem a komoly tudományok rögös útján is gyakran bámulandó magasságra fölemelkednek, és hogy a magasabb nevelő-intézeteket is biztos kézzel tudják vezetni. Hátha még tudományos alapon nyugvó magasabb kiképezést nyernének, mit nem lehetne tőlök várni és reményleni!

Az egytől-mástól nyert *darabka föld* — mi a földesurak terjedelmes tábláihoz viszonyítva, legyen bár jó darab is, mégis csak darabka — éppen nem megvetendő. Az ajándékozás s hagyományozás nemes czélokra, ha csekély is, ki szokta magát nőni, többet-többet gyűjt magához, erkölcsileg kényserítvén másokat is hasonló áldozatokra, s a községnek is hathatós ösztönt ad, közérővel létesíteni azt, mit nemesszívű és tekintélyes egyesek áldozataikkal előmozdítani jónak látnak. Azért, csak hadd vigyék a buzgó egyesek a szent ügy oltárára áldozataikat; többet fognak ezek eszközölni, mint a lelkesítésre irt bármennyi sorok is!

Berekesztésül azt mondja a tisztelt közlő ur: „hogy ne tartsam szerencsének, ha a kised *megörzése* egy dologra már nem menő nagyanyára bízatik. Ennek megint más az értelme, mint annak a mit én irtam. A II. a) a szellemi képezésről beszélvén, azt mondtam, „hogy a házi sok bajjal elfoglalt szülők, gyermekeiket e téren elhanyagolják; ügyetlen pesztonkára bízzák, vagy kutyához s macskához küldik, hogy mulassa magát.“ És ezek ellenében tettem ezt: „szereucse, ha a gyermeknek öreg nagyanyja van, mert ettől csak ragadhat rá valami.“ És ezt valóban szerencsének tartom. — A mi a gyermekeknek az öregekkel érintkezését illeti, a testi életerőre nézve ez valóban ártalmas, de csak nagy közelségben. Ha a kis figyermek, ki pozitív electricitással bír, anyja vagy nagyanyja mellett, ki negatív electricitással — egy ágyban aluszik, ez (a negatív) a természet törvénye szerint, amazz (a pozitív) lerontani vagy magába egyesíteni törekedvén, az életerőt támadja meg és emészti. Innen van a sok sáppadt, vézna kis figyermek. Elhallgatom azon undorító szokást, miszerint az öregek az ételrekapó kis gyermeknek „rágják“, mi — lehet — hogy sok kisednek halálos csömört okoz. Azt pedig, hogy a kis gyermekek az öregek természetét elsajátítanak, nem merném állítani, mert a tapasztalás úgy mutatja, hogy a kis gyermekek természete az őket dajkáló öregek természetével rendszeren megfordított arányban van. A szelid és nagyon engedelmes nagyanyák mellett rendszeren kényes, pajkos, engedetlen, sőt nem ritkán vásott gyermekek növekednek. Hogy azonban őket fiatal és vig kedélyű egyének növeljék, az ellen kinek volna és lehetne ellentéte!

Éppen midőn e sorokat írom, jön hozzám a funerator, jelentvén: hogy S. Istvánnak egy 3 éves fiacskája az udvaron ját-zván, a kutba esett és ott megfuladott. Milly borzasztó, s milly holtig való keserűség a szegény s magokat vádoló szülők nézve!

Óvoda! óvoda! ha mindjárt egy értelmes és ügyes közrendű asszonnyal is!!!

Könyves János.

Okos emberek bohóságai.

Corneille bezárta ablakait és elhomályosítá szobáját midőn szomorú játékor irt.

Csokonai nem tudott addig gondolkozni, míg bort nem ivott.

A hires *Cuiacius Jakab* — szül. 1520 + 1590 — soha nem tanultmáskép, mint hason fekeve.

Descartes francia bölcész csupán ágyban fekeve tudott írni, s így írta legjelesebb műveit.

II. Frídrik burnóthoz folyamodott, valahányszor elméjét gondolkozásra akarta birni.

Hobbes nem tudott írni, míg 10—12 pipafüst föllegébe nem burkolózt; gyertya nélkül félt a szobában maradni; hitte a boszorkányokat és kísérteteket.

Dr. Johnsonnak théat kellett innia, mielőtt dologhoz ült.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (*A Vasárnapi könyvtár*) erőteljesen kezdé meg harmadik vagyis 1858-ik évfolyamát. E napokban egyszerre 4 füzet hagyta el a sajtót, az előbbihez hasonló diszes s e diszhez képest valóban olcsó kiadásban. Tartalma az I. füzetnek Regék. Irta Jókai Mór. A 2. 3. 4. füzetnek: Robinson Crusoe élete és kalandjai angol után dolgozva. Ezen népszerű tárgyakat számos sikerült fametszet ékesíti. Kívánatos, hogy e füzetek is a korábbi rokonzenével találkozzanak olvasó közönségünknek.

— (*Új költői beszély*) Debreczenben Telegdy K. Lajosnál egy 33 lapra terjedő költői beszély jelent meg XII énekben. Címe: „Boldogfalva és a Karácsondyak.“ Irta Oláh Károly. Ára 16 pkr. — E mű tárgya Debreczen város történetéből van merítve; a „Fekete ember“ s a mai Miklós-utoza története. Az előadás egyszerű, világos, magyaros — s hihető, hogy a mű sok ezer példányban fog elkelní.

— (*Magyar könyv Prágából*). Minap már említettük röviden azon magyar-német díszművet, mely a mult hetekben került ki Kober kiadásában Rohlicsek könyvnyomdájából Prágában. Azóta alkalmunk volt meggyőződni, hogy e könyv, melynek címe: „Album az ifjuság számára,“ valóban szép kiállítású mű, mely nem nagy számu ifjusági irataink számát kedvezőleg szaporítja. A munka gróf Nádasdy Leopoldné szül. Forray Julia grófnő 6 excójának van ajánlva, s több igen szép képpel van díszítve, (a czimkép a Mohácsi vészt ábrázolja, azonkívül „A föld anyaga,“ „Androclus,“ „A zálogosító kis leány“ a tartalom illusztrációjára szolgál). A tartalmat mintegy 20 költemény képezi, magyar és német nyelven, a következő két nemzetbeli költőktől: Dieffenbach, b. Eötvös, Garay, Kisfaludy K., Kölcsey, Lenau, Pap Endre, Petőfi, Proschko, Szentmiklóssy, Vachot S., Vörösmarty. Bár óhajtottuk volna, hogy a versek fordításában itt-ott egy pár lényegesebb hiba kimaradt volna, mindazáltal örvendetes jelnek tartjuk, hogy a magyar irodalom már határainkon túl is talál magvetőkre, ültetőkre. A becses munka ára 2 ft. 40 kr. Ajándékozásra igen alkalmas.

⊙ (*A Katona József síremléke érdekében*.) A nevezett író „Bánk bán“ színművét Horváth Döme kiadta azon czélból, hogy a tiszta jövedelemből az írónak síremléket állíttasson. Az elkelt példányokból és a darab színházi előadásai után eddig 475 pft. jött be. És így, hogy a síremléket minél előbb valószínű lehessen, a kiadó felszólítja mindazokat, kik eladás végett példányokat vettek át, hogy a bevett pénzt és a maradékpéldányokat hozzá ez évi szeptemberig beküldeni sziveskedjenek.

+ (*Tomory Anasztás*) ismét egy szobrot rendelt meg saját költségén a nemzeti színház számára. E szobor elkészítésével is Züllich Rudolf van megbizva, s Kisfaludy Károly emlékére lesz fölállítva. — A megrendelő már több szakértőt, s ezek közt egy pár jelesebb festézt is fölkerít, hogy a velők közlendő tervrajzra nézve véleményeiket az illető szobrászszal közölni sziveskedjenek. — Ugyancsak Tomory közbenjárása folytán egy — szintén a nemzeti színház előtt fölállítandó harmadik szobor is van kilátásba helyezve, melylyel több lelkes magyar nő felejtethetetlen Lendvaynk emlékét akarja megörökíteni.

+ (*Kövér Lajos*) legközelebb egy szomorujátékot fejezett be „Indiana“ czim alatt.

+ (*Színházi bevétel*). Páris egyik színházában közelebb egy előadás bevétele nem haladta meg az egy p. forintot. — Vigasztalódjunk „mi boldog pestiek!“

+ (*Tóth József*) jeles színművészünk Szarvason néhány vendégszerepet szándékozott adni, mely alkalommal két oly szerepben is bemutatja magát az ottani közönségnek, melyeket még eddig sehol sem játszott.

+ (*Hegedűné asszonyt*) a jövő hétre néhány vendégszerepre várjuk színházunkhoz.

— Megjelent s Rózsavölgyi és társánál kapható: Szájbely Ilka kisasszonynak ajánlva „Ferenczhalmi emlény,“ polka-mazurka, zongorára szerző Blaskovich Sándor. Ára 24 pkr.

+ (*„Merengés“*) czim alatt egy új eredeti magyar zenemű jelent meg közelebb Rózsavölgyinél. E zenemű Pauler Gizella kisasszonynak van ajánlva. Ára 30 pkr.

+ (*Svastics János*) közelebb egy zeneművet szerzett „Kálmán csárdás“ czim alatt.

+ (*Nagy-Körösön*) a mult hóban az ottani főgymnasium könyvtárának javára hangversenyt rendeztek, melyben több műkedvelő vett részt. A tiszta jövedelem a 100 pftot meghaladta.

+ (*Salvi Lajos ur*) jeles énekmester mostani lakása a Ferencziek terén a Dlauhyféle 1. számu ház III. emeletén 24. sz. a. van.

+ (*Az e havi műtárlati kiállítás*) annyival inkább érdemes a megtekintésre, mivel benne Petőfinék Züllich Rudolf által készített mellszobra is megismerhető. Ára 20 pft.

Egyházi és iskolai hírek.

⊙ (*Iskolai értesítés*.) A pesti kath. nagygymnásiumban a bejegyzett magántanulók vizsgálata jövő aug. hó 2. és 3-ik napjain megy végbe.

* * (*A budai cs. kir. főgymnasiumban*) az írásbeli érettségi vizsgák e hó 14., 15., 16., 17. napján a szóbeliek aug. 4., 5. és 6. napjain fognak megtartatni. Az algymnásiumban a nyilvános vizsga e hó 28-án, a magántanulóké aug. 1. és 2-án leend. Végre aug. 1-én az ösztöndíjak osztatnak ki.

⊙ (*A helv. h. tv. debreczeni főgymnasiumban* az érettségi írásbeli vizsgálatok e hó 26., 27., 28-án, a szóbeliek pedig aug. 2. és következő napokban, a magán tanulók vizsgálata aug. 6., 7-én és sept. 28., 29-én fognak tartatni. Az évet berekesztő közvizsga e hó 28., 29., 30. és 31-ik napján lesz.

— (*Gönczy Pál magán fi-növelő intézet tulajdonosa Pesten*) tisztelettel meghívja a szüléket és a nevelésügy barátait az intézetében július 21—24-én tartandó vizsgálatra. Az intézet szállása van Pesten Lázárutczában 11. sz. a.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

* * (*A vakondról*), mint a gazdának jóltevő és hasznos állatról a „Fal. Gazda“-ban többek közt következőket olvasunk. A vakondról azt mondják, hogy felturja a földet, különösen a rétet, s elrágja a növények és fák gyökereit, holott az nem él semmi növényi tápanyagokkal; foga, gyomra egészen husevére van alkotva, s épen ezért hasznos állat, mert pusztítja a földben tartózkodó értalmas férgeknek. Különösen pusztítja a földgilisztát, cserebogárbabot, pataférget, lótetűt, csigát, egeret, patkányt, ürgét, kivált ennek kicsinyeit, és pedig nemcsak ha vaczkába mennek, vagy utjába akadnak, hanem ezeket föl is keresi, mellyekkel való vívársra fegyvere is van, mert első fogai, még inkább szemfogai valóságos ragadozó állatokéinak idomát viselik. A vakond nagyehető; kísérlet után bezonyult, hogy 3—4 annyi sulyu férget megeszik naponként, mint mennyit önteste nyom. És így egy vakond férgfogyasztását éven át több mérőre lehet tenni, mi által legalább is ugyanannyi gabna vagy egyéb terményt ment meg a pusztítástól. A földben levő állatok közt, van egy hozzá első tekintetre hasonló t. i. a mezei patkány vagy mormota. Évvel sokszor összetévesztik. A földön tett turás is nem mindig a vakondtól, hanem e mezei patkánytól s más állatoktól is ered. Ebből az a tanulság, hogy hibásan cselekszik, ki a vakondot üldözi s pusztítja, mert az által egyik legjobb gazdasági munkásától fosztja meg magát. Hol sok vakondturás van, ott nem az a baj, hogy ott keletkeztek, hanem az, hogy ezeket szét nem hányják, és el nem teregetik.

* * (*Erdőszetünk*). Az új erdőtvények még eddig kevés hatással voltak erdeink czélszerűbb kezelésére, minek oka, hogy egyrészt a tagosítási munkálatokkal csak immel ámmal foglalkozunk, másrészt pedig, hogy nálunk még kevés az iskolázott erdőszők száma. Taníttatik ugyan a selmeczi bányász és erdősz-akademiában 3 évi tanfolyammal e szak is, mellynek látogatásától azonban a tanítási nyelvtartástól sok magyar ifjat, kiknek, ha már a tannyelvet elsajátítják, tanácsoljuk inkább az Alsó-Ausztriában Maria-brunban levő önálló erdőszakademiát, vagy Csehországban levő weiswasseri avvagy a Stajerban levő ausseni kisebb erdősziskola látogatását. Nagy földbirtokosaink nem tehetnek önmagukra nézve kamatozóbb kiadást, mint ha ez intézetekben ifjakat taníttatnak és erdeiket rendes kezelés alá veszik. — Még hasznosabb volna pedig idehaza állítani fel egy magyar erdősz-akademiát, mely a nemzetre nézve általánosan hasznosítható lenne, s alsóbb osztályait nagy haszonnal látogathatná a kisebb gazda is, kinek nincs mindig költsége és ideje, hogy a tudomány kedvéért idegen nyelvet tanuljon meg avvagy külföldre zárandokoljon.

* * (*Központi borkiviteli társulat*.) Schwarzer bécsi bornagykereskedő, az ottani iparkamránál egy-egy központi borkiviteli társulat felállítását indítványozá. Ő tört első utat az ausztriai s különösen a magyar bornak Amerikába kivitelére s ott ügynökséget s Uj-Yorkban néhány ezer akóval ellátott pinczékert tart és évenként 40 ezer akó bort szállít ki az új világba.

* * (*Egy kis jó tanács*.) A száraz évszakban kivált a kiszült mezőkön, rendesen marhadög szokott kiütni, és ez idén már mutatkozik is nálunk egy két helyen. Ennek meggátlására első óvszer, hogy a jószág friss vízben hiányt soha ne szenvedjen. Ásassunk tehát minél több kutat s a pástorszemélyzetet szaporítsuk, hogy győzzön annak idejében elegendő vizet merni a marhának, avvagy, mi még olcsóbbá kerül, vegyünk oly vízmerő gépet, millyet tavaly a pesti gazdasági tárlaton Kammermeyer pesti gépész állított ki, mely is csekély emberes segélyével rövid időn nagy mennyiségű vizet mer ki.

* * (*A sertések közt kiütni a lépfene*) Rátóton (Pest-Pilisim.), Pákozdon (Fejérm.) és Csolnokon (Esztergommege).

⊙ (*A selyem- és eperfatermelésben*) oktatást nyert ifjak próbatételén Kolozsvárott a kath. lyceumban és az evang. ref. főtanodában a Gazdasági Egyesület részéről egy bizottmány jelent meg, mellynek tudósítása szerint az eredmény kielégítő s az ifjak képeseknek találtattak a tanultakat az életben használni, terjeszteni s népszerűsíteni. A kath. lyceumban oktatást nyert 12 ifju közül négy, az evang. ref. főtanodában oktatást nyert 40 közül pedig nyolcz nyert a gazd. egyet bizottmánya határozata folytán két-két aranyból álló ösztöndíjat.

⊙ (*Az aradi löversenyek*) oct. 24., 25-én tartatnak. I. napon: ponydíj, 100 db. arany államdíj, Bohus-díj, pezsgődíj, akadályverseny. II. napon: tétverseny, asszonyságok díja, vegyesverseny, mezőgazdák versenye, akadályverseny.

— *Csatár* (Bihar), jun. 25. (*Birtokviszonyok rendezése — barátságos egyeskedés útján*.) Ünnepp, öröm ünnepnap a mai Csatár községében, lelkesültség, meglegedés sugárik az arcokon. S mitől mind ez? a szent ünnepi áhitat, a vallásos buzgalomra hívó harang hallgat, a fényes szónoklatok, az ingerlő, a hatásra számított csábszózatok kora lejárt, s e nép mégis lelkesedve együtt szent egyetértésben üli a mai drága munkanapot, igen, mert az üres szavak helyett a tettek idejét látja hajnalodni, a birtokviszonyokat rendező

biróság lépett be közéje, s *barátságos egyezkedés* útján kieszközölte a főbirtokos püspökségi uradalomtól — latin szert. püspök b. *Szaniszló Ferencz* ő mlgának ismert nemeskeblősége mellett is, oly nagyban alig várt, alig reményelt áldozatkészéget. Egy felhívás az illető bíróságtól, egy bizodalmas önmegadás s ohajtás a lakosság részéről elég volt a tisztelt uradalmi képviselő urnak, hogy örömteljesen nyilvánítsa a képviselt püspök ur ő magának népboldogító vágyait, s azon ajánlatát, miszerint a volt urbéres lakosságot a jelenleg használatában levő minden birtokában, nemcsak hogy meghagyni kívánja, (az irtás a foglalt földek holdjától tiz éven át fizethető 8 forint váltásdíj igényelvén csupán), de a közlegelőt is egyegy telek után tiz holdban, lelkészeknek egyegy, tanítóknak, jegyzőknek fél-fél telkes külállományi föld, ezenkívül faiskola s temetőkertnek kellő mennyiségben kiosztásával csaknem egészen átadja, s e mellé még az erdőből a községnek egy részt, s minden telek után négy hold területet legkisebb teherviselet nélkül enged. Volna-e ember, ki kivált a helyi viszonyok ismerete után, mást bírna szavazni illy ajánlat után, mint köszönetet, hálát? — Becsületéhez illőleg ezt tevő Csátár községe lakossága, s hálás szívvel áldja az intéző kezét, melly a kétség örvényéből kiemelve, munka után áldást hozó szabad birtokot jelölt ki neki és számára iziglen terjedhet örököseinek. — Adja az ég, hogy e birtoklás ugy szellemi mint anyagi jobblét alapja legyen. — G. K.

Közzétételek, egyletek.

* * (Az első magyar általános biztosító-társulat) ez évi martius 11-én indulván meg, első három havi díjbevétele 230,525 ft. 29 krt tesz. Ez összeghez a prágai ügynökség útján 6960 pft. 21 kr., a bécsién 17,713 ft. 24 kr., a temesvárién 2765 ft. 26 kr., a sziszekién 1130 ft. 47 kr., a zimonyián 953 ft. 9 kr., a kolozsvárién 828 ft. 54 kr., a lebergián 202 ft. 13 kr. folyt be. Ez itt kimutatott bevételt eredményezett martius, aprilis és majus hó alatt volt összesen 99 tűz- és szállítványozási kár, mellyért összesen kifizettetett 30,000 pft., melly a bevételnek csak negyedrészt teszi. Egyre szaporodnak a társulat részvényesei is. Junius hó végén a 3000 részvényből csak 886 darab nem kelt még el. Ebből látható, hogy e hazai intézetünk nemcsak itthon, de külföldön is nagy részvételre talált.

○ (A magyar olvasótársulat Nagy-Szebenben,) melly 1848. óta függőben volt, most újra megalakult s választmánya rendelkezett a fenmaradt, mintegy 1000 darabból álló könyvtár számbavételéről, fentartásáról s új művekkel szaporításáról.

○ (A Gusztáv-Adolf-egylet) az évenként kiosztandó „szereteti adományt“ (200 tallér) a sopronyi evang. egyházközségnek küldte meg.

Balesetek, elemi csapások.

— (Tűzvész Ináncson, Abauj-Tornamegyében.) Egy szemtanutól veszünk a következő szomorító híreket: Junius hó 28-án, éji 12 órakor, egy csűr kigyuladván, 50 lakház — minden gazdasági épületekkel együtt — leégett; sok marha (csak egy háznál 14 darab szarvasmarha, számos sertés) veszett el; de a mi legjobban fáj szívemnek, ha visszagondolok mint szemtanu a látottakra, ugyanazon háznál a fiatal házínó két kisebb és egy 12 éves gyönyörű szőke leánykával csaknem szenné égtek; szintén ezen háznál egy 6 éves forma fucskának a fél lába, és a házigazdának térdig a lábai iszonyuan összeégtek, és a szolgáló is nagyon összeégett. Más háznál egy nő csaknem mindenét kihordta házából, és még egyszer akart valamit megmenteni, hanem a boldogtalan nem jött többé vissza, bent fuladt meg. — Egy más nő szintén halálosan összeégett, számosan megsebesülve, füstölgő romjaik között bánják s siratják könnyelműségüket, hogy nem biztosították vagyonukat, mert most a legnagyobb inség és nyomor küszöbén állnak; meggondolván azt, hogy bár az ináncsi mező háladáatos szokott lenni, de most valamint az egész Hernád-völgyön, ugy Iváncson is, boldog azon gazda, kinek annyi termése lesz, hogy földjét bevetheti, széna pedig átalán semmi. — Biztosítsunk! biztosítsunk! — Sz. — gyi F.

— Rakomásról (Szabolcs), jun. 27-ről egy szomorú esetet közölnek, mi nem más, mint az: hogy e hó közepe táján egy 7—8 éves iskola-köteles fiugyermek — mig a többiek az iskolában voltak — a szárazmalom ugy összezúzott, hogy orvosi segély mellett is nem lehetett az életnek visszaadni. Ez intő példa lehet, hogy a szülék malom helyett, iskolába küldjék gyermeküket; a molnárok pedig és öröktetők nagyobb ügyet fordítsanak a malomra és környékére.

* * (Tűzvész.) Mező-Turon jun. 23-án félóra alatt 8 ház, két istálló és pár ól égett el. Biztosítva semmi sem volt.

M i u j s á g ?

+ (A vendégművészek és művésznők) a szó teljes értelmében egymást érik fővárosunkban. Még be sem végezték előadásaitak Fleury k. a. és Saint Leon ur, már ismét két új vendégről értesíték a falragasztók a közönséget. E két vendég egyike Steger ur f. hó 3-án lépett föl az „Ernaniban“ kit ezuttal más szerepben nem láthattunk; Charton-Demeur assz. pedig f. hó 5-én kezdé meg hét előadásra terjedő vendég szereplését. Ugyanez idő alatt a német színház közönsége is ritka élvben részesül a híres tücsök, Gossman k. a. játéka által.

+ (A nemzeti színházban) a mult hó folytán összesen 29 előadás volt, mellyek közül tisztán színműi 17, tisztán dalműi 9, vegyes 3. Színmű adatott 20-szor, még pedig eredeti 8-szor, idegen 9-szer. A színre került 9 dalmű közül 2 eredeti, s 7 idegen volt. Ujdonság csupán egy volt: „Az arany lakodalom“ Kotzebue után magyarítva.

+ (Leverson ur), ki az angol lapokban hazánkról már több jeles cikket közölt, a napokban körünkben mulatott. Jelen utazásának célja a magyar nép szokásait, jellemét, sajtóságait tanulmányozni, hogy hazánkról irandó cikkeiben annál hitebben tükrözhesse vissza azokat. A derék angol f. hó 3-án hagyá el fővárosunkat, utját Debreczen és Nagyvárad felé folytatandó.

+ (A dunaföldvári tűzkárcallottak javára rendezendő hangverseny) f. hó 14-én fog megtartatni a dunaföldvári vendéglő nagy teremében. Jókainé. Kaiser-Ernstné, Füredi s több műkedvelő fog benne közreműködni. Belépti jegyek 1pftjával Pesten Rózsavölgyi műkereskedésében kaphatók.

* * (Paur Iván) urat, a Széchenyi nemzetségnek, a hazai történelemre vonatkozó és nemzetiségi okiratokra nézve egyaránt gazdag és fontos levéltárához Sopronban, a grófi nemzetség feje, legidősbje, a levéltárnoki állomással megtisztelte. Paur ur, ki csak nemrég lón a magyar tudós társaság zsenge érem- és kézirat-gyűjteményének örül kinevezve, e meghívást elfogadta. (M. S.)

○ (A budai alaguton járók) részére, kik naponkint többször teszik meg ez utat, havonkinti bérlet nyitattott. Mi jó volna, ha a lánchíd is hasonló rendszabáshoz nyulna s a többek közt a magánosok kocsiit is azon kedvezményben részesítné, mellyet a gyorskocsik élveznek.

○ (Az illetőket ismételve figyelmestetjük,) miszerint a pesti ez évi János fővételű vásár aug. 23-án veszi kezdetét, a fizetési nap pedig sept. 1. és 2-a lesz.

+ (A katonai szolgálat alóli fölmentés díja) a jövő 1859 évre 1500 ftban van megállapítva.

○ (Rarey, a híres lószelidítő), Pestet is ohajtja meglátogatni s már kibocsátá aláírási felhívását. Aláírási iv van helyben Bércsy Károlynál, a lóversenyegylet titkáránál. Ha három hó alatt 250 aláíró találkozik, Rarey ur Pestre jön, különben nem. Az aláíró 105 pftot tartozik letenni azonnal titkár urnál, melly összeg, ha R. ur el nem jön, visszaadatik. Rarey ur minden aláíró be fog avatni lószelidítési titkába, de csak azon föltét alatt, hogy avval üzletet nem folytat. A vidéken lakók a 105 pftot bérmentesen is beküldhetik titkár urhoz Pestre, szerviták terén 3-ik szám alatt.

○ (Vasuti panasz.) Czeplédről közli a „P. Lloyd“, hogy a tiszai és állami vasutak óráinak járása nem egyenlő s e miatt sokszor elkésések történnék.

* * (Baja város) régtől emlegetett szervezete aligha marad el már sokáig. A városi hivatalokra a csőd ki van már hirdetve. A leendő városi hivatalnokokra ugyan sok teendő vár. Adjon az Isten nekik erőt hozzá.

z (Czeplédről) írják, hogy az ottani casino iránya egészen magyar szellemű; minden magyar lapot s néhány németet is járat. Könyvtára ugyan még nem nagy, de mind magyar könyveket tartalmaz. Rendes tagjainak száma 77, mi nem nagy a városnak 20,000 lelket számláló lakosságához képest. A népnevelés szépen halad; a vasárnapi iskolák felállítása elrendeltetett s a tanítás vezetését az oktatók önként elvállalták.

+ (Szegeden), egy ottani levelező szerint a színművészet kevés részvétellel foly mind a színészek, mind a közönség részéről, s e részvétlenség okát egyik a másiknak tulajdonítja, holott pedig a tudósító megjegyzése szerint, az igazság mindkét fél ellen roszalólag hangzik. De bezzeg nincs oka panaszra Lorgie Fr. urnak, a pestiek által is ismert mechanicus színház tulajdonosának, mert bódéja mindig telve van az illy látványokban gyönyörködőkkel.

+ (Baján egy új hassinó) keletkezett a tavaszszal „Handels-Kasino“ czim alatt. „Ennek nem kell magyarázat“, jegyzi meg az ottani tudósító. — Ugyanonnak írják, hogy az első magyar biztosító-társulatnál ezideig mintegy 800—900 ezer pftnyi érték van biztosítva.

+ (Alsó-Baranyából) írják, hogy ez idén csak közepszerű termést remélnék. A szőlőknek igen sokat ártott a mult tél zordonsága, de az el nem fagyott tökélek elég gazdag fürtöket hoztak. Tudósító e vidék szellemi életéről is megemlékezik levelében, s többek közt így ír: „Vidékünk népe eléggé szorgalmas és tehetős; de még a szellemnek keveset szeret áldozni. Különben már a földmivelő-osztályból is válnak ki egyesek, kik népszerű könyveket s lapokat kezdenek olvasni.“ — Reméljük, hogy ez egyesek példáját lassankint igen sokan fogják követni, ha majd komolyan eszökbe jut, hogy az ember nemcsak testből, hanem lélekből is áll, ez utóbbi pedig nem szokott táplálkozni sem puha kenyérrel, sem szalonnával.

+ (Egy sz.-udvarhelyi levelező) keserűen panaszkodik az ottani szegénységről. — Az utolsó országos vásáron sok volt a kínáló, kevés a vevő, mindent feleáron adtak, csak hogy vegyék. — Csupán a gabnaár emelkedik napról napra, mi a sz.-udvarhelyieknek nem nagy vigasztalás, mert az idej időjárásról itélve, nagyon rossz termést várhatnak.

* * (A nyilvános koldulást) Székesfehérvárott a községi tanács megszüntetni határozta. Az 50—60 helybeli, valóban munkaképtelen koldus, a szegénypénztári 14,000 pftnyi tőke kamataiból s az ennek pótlására háziadózás útján behajtható 3000 pftból nyer segélyezést. — E hó 5-től 24-ig fog tartatni itt a székesfehérvári püspöki megyéhez tartozó vidéki elemi tanítók öszejevetele, az elemi tanfolyam legszükségesebb tárgyainak alapos tanmodorát tárgyzó előadások meghallgatása végett. A helybeli fötisz. káptalan az ez idő alatt itt tartózkodó tanító mindegyikét naponkint egy pengő forint segélypénzben részesíti.

+ (Londonban a házassági frigy) mostanában nagyon könnyen bontatik föl. Az e végre föllállított hatóság naponkint 10—12 válást mond ki, s még mintegy 130 házaspár van e célból előjegyezve, kik nagy nyugtalanossággal várják az órát, mellyben a gordiusi csomó fölbontatik. — E szerint tehát az angolok házassága igazán rózsaláncz, minthogy oly könnyen szét-téphető.

+ (Régiség.) Déesen egy fazekas munkája közben egy arany szegélyvel ellátott ezüst serleget talált, mely régisége miatt egészen megfelelt, s egyébkint is nagyon rongált állapotban volt. A fazekas e kincset 30 v. forintért adta el egy üstfoltozó cigánynak, ki alkalmasint nem olly célból tette azt sajátjává, hogy a nemzeti muzeumnak ajándékozza.

○ (A népvándorlás korát éljük újra.) A brassói német újság szerint Arenberg vidékéről, különösen Sögel, Löningen s Lindern községből közelebb 300 család szándékozik Magyarországra Pest és Debreczen közt megtelepedni. E jó embereket azon dicséretes hír előzi meg, hogy igen szorgalmasak és rendesek, azért leendő magyar szomszédaiknak azt tanácsoljuk, hogy ők is kettőztesek meg szorgalmukat és hozzanak be gazdaságukba és háztartásukba rendet minél előbb, mert különben úgy járnak, mint a bánáti ráczok. Az ott egykor letelepült szorgalmas németek ugyanis megszedvén magukat, most könnyelműbb rácz szomszédaik telkeit rendre megvásárolják, kik aztán tömegesen költöznek ki az országból Szerbiába.

* * (Ismét kivándorlás.) A Magyar Sajtóban olvassuk, hogy a Módos járásbeli Boka nevű helység görög n. e. lakosai közül 20 család, jobbillet keresendő Szerbiába költözött. Hallomás szerint a szomszédos Neuzin lakosága, valamint Nagy-Kikindán is több család készülletek tesz a kivándorlásra. A szerb családok e kivándorlásának okát már tavaly olvastuk fejtegetve a P. O. Z. hasábjain, mely is a következőből áll. Az e vidéken lakó szorgalmas németek a könnyelmű szerb családok telkeit jó pénzen megvásárolják, melyek aztán egymásután átköltöznek Szerbiába, hogy itt eladott földjük árán jóval nagyobbat vegyenek. — Nem tudjuk megítélni, hogy ez-e a valódi és helyes ok; azért kívánatos volna, ha e dolgot ahhoz értők bővebb fejtegetésükre méltánák.

— (Közből, Gömörmegyéből) keservesen paraszkodnak az ottani időjárás mostohasága miatt. A földmivelők aggodalommal néznek a jövő elé. Legjobban szomorítja a gömöri gazdákat az, hogy ott e tavaszon még egyszer sem esett olly eső, mely a vetéseket kellőleg megenyhithette volna. Az őszi vetésekből az elvetett magot sem reménylik vissza a földtől. A tavaszi vetéseken egy kis jóra való eső még segíthetne. Félnek, hogy széna hiánya miatt kénytelenek lesznek marháikat fél áron elpredálni.

— (Egressy Gábor Mármaros-Szigeten.) Julius 3-ról írják: Pár nap életünkben sokszor felér olly esztendővel, mely vagy egyforma volt mindenben, vagy boszantó mindenütt. Milly jól esik aztán, ha egy ilyen meddő évet egy szép pillanat elostoroz, hogy fusson a multba pihenni társival. Hiába...! a lélek ollyan, mely nem türi az egyformaságot, s unja magát, ha nincs oka bánatát vagy örömet kifejezni. Ezt én csak azért mondom így, mivel jólesik, hogy egy kedves jelenetnek voltam szemtanuja és élvezője, — mi annyival inkább megérdemli a közzétételt, mert benne példás utmutatás rejlik olyak számára, kik a jó és szép iránt részvétnel, közönyösek, kiket a büvészet, lovászat s több efféle komédiási tarkaságok mulattatnak s inditnak bámulatra s pártfogásra. Színészek vannak jelenben nálunk *Hetényi József* igazgatása alatt. Nem erősek ugyan ők egészben, azonban egy pár jobban játszó egyén igyekezete s működése fedezni látszik a többek gyengeségeit és a szigeti közönség olly elnéző, hogy magát a nemes célt nemcsak fel nem áldozza a gyengeségek miatt, sőt minden áron emeli azt fölébb, mert tudja, miként itt e szegletben nagy szükség van arra. — Megmutatta már közönségünk minden nemes ügy pártolása között máskor is, mikép fel tudja fogni magát azt a nemes célt, mely a színészetet a nemzetiség nagy életfájának éltető gyökerévé teszi, — megmutatta ezt különösen most az által, hogy miután a terem, mely előadások helyeül szolgált, kicsinynyé vált, alkalmatlanná lett, gondolkozott annak átváltoztatásán, — és a gondolat nem maradt hidegvett csira, mely soha ki nem hajt; hanem számításba ment, s képzelhetlen rövid idő alatt részvények útján fölemelkedett egy *nyári színház*, olly kényelmekkel, melyeket minden benne megforduló elismerni kénytelen; lévén benne másfél százat meghaladó zártszék, hat páholy s jó csomó nézőt elfogadó földszinti hely s karzat. — Valóságos kedves hely ez, melyet a jóttakarók igyekezete alkotott azzá; és, mintha úgy kellett volna lenni, eljött ide hirneves *Egressy*, s fölavatá azt játékaival ollyan helylyé, minőnek kell annak lennie; fellépvén: „Dózsá“ban, „Brankovics“ban, „Makranczos hölgy“ben, „Czárno“ben, „Hamlet“ben, mely jutalomjátéka volt, és közkívánatra „Bánk bán“ban. — Ez utolsónak előadásakor a páholyok és karzat oldalai sűrűn be voltak aggatva nemzeti lobogókkal s virágkoszorúkkal. Játék alatt, a jelenetek közben, számtalan éljen, taps, s a színpadra dobott koszorúk tolmácsolák a tetszést, melylyel a szigeti közönség hozzá van forrva. A tetszés nyilvánulásának még nagyobb s maradandóbb kimutatásaul a játék végződésével a páholyokból hópehelyként repült számtalan levélke a közönség közé, melyet egy pár legjobb embere titkon nyomatott, s dobott szét. — Emléket hagyott ő nálunk játékaiban; de emléket az által is, hogy egy előadást öt illető részét kisdédovodánk részére ajándékozá. Itt mulatása alatt tekintélyes uraink tisztelték meg barátságos ebédjeikkel vendégszerető asztalaiknál. Egressy Szigeten jótálatla magát, és méltán, mert szeretjük mi őt mint lelkünk felét, s bár nem lehet velünk; de emlékezésében is öleljük. — Innen ma reggel távozott a viski-várhegyi fürdőbe, onnan Szegedre s úgy Pestre. Kísérje szerencse, adjon az ég neki egészséget, hogy valódi élvezetet nyújtó művészetével sokáig, nagyon sokáig vidítsa meg a nemzetet! — *Batizi János.*

— *Gyergyó-Szt.-Miklósról* (Erdély) jun. 28-ról írják, hogy ott is élénk mozgalom kezd ébredezni az iskolaügyek rendezése iránt. Egyelőre arról tudósít egy tisztelt ügyfelünk hogy Cs.-Somlyón az új mesterképezde f. é. október elején fog megnyitni; Gy.-Szt.-Miklós pedig egy 3 osztályu elemi és egy 3 osztályu reáliskola lépend legközelebb életbe. „Mozdulunk

tehát, mozdulunk; — írja tudósítónk — de bizony szükségünk is van rá; a népnevelés kiáltó szükségünké lett, mert az erkölcsi elfajulás óriási léptekkel halad előre, s ha nem igyekszünk erős gátokat vetni eléje, mindnyájunkat elsodor. Itt, hol ezelőtt 10 évvel egy megesett személyt a legmegvetendőbb lénynek tekintettek, s egyegy községben alig akadt irmagul egyetlenegy, itt most a mult évben 1773 szülött között 167 törvénytelen találkozott. Itt, hol olly buzgó, imádságos a nép, a temető olly rideg és elvadult tanyája a bogácskórónak, hogy az érző ember irtózik e szent helyre lépni, melynek kerítése több helyen el van lopva. Mindez az erkölcsi süllyedést jellemzi, melyben népünk fetreng. Mert a többi közt a holtak iránti kegyelet, az erkölcsi miveltségnek csaknem csalhatlan mérőfoka.“ — *Pető.*

— *Figyelmeztetés.* Eddig szétküldött előfizetési iverimen a „*Piros vásárflá*“ra, figyelmemet kikerült nyomdai tévedésből a *közönséges példányok előfizetési ára*, mely 24 pkr. lesz, kimaradt. Mire tisztelettel figyelmeztetem az érdeklött közönséget s szives ivtartóimat. — *Dienes Lajos.*

— *Sárospatak*, jul. 4. A „*Pesti Napló*“ tisztelt újdondásának folyó év június 27-én tetszett felemlíteni az általam 1859-re kiadott sárospataki *Népszerű Naptárt*. De a naptár tanulságos tartalmának, *vallásos erkölcsi irányának* felemlítését mellőzve, szól olly dolgokról, melyeket, mint *szükséges rosszat*, kénytelen valék felvenni, t. i. a boritékon levő időjóslatról és a hónapok illető jegyei alatti csizióféle jóvendőlésekről, „mik — mint mondja — tréfák akarnának lenni, de nem sikerülnek.“

Újdondász ur bírálata inkább jellemző, mint tanulságos. Ugyan kérem szépen, legyen szives még egyszer átolvasni ezen csizióféle jóvendőléseket és meggyőződni arról, hogy ezek *sikerült tréfák*: mert mindenik tréfásan igyekszik oktatni és mulattatni; bennök az irány jó, így sikerültek mondhatók. A nép, tudjuk, hogy szereti az illyfélék olvasását, ha tehát tőle ezeket megtagadnunk nem lehet, adjuk kezébe úgy, hogy belőlük okuljon s mindenféle jóvendőlést nevéteségesnek tartson. Ez az én véleményem. — *Antalfy János*, tanár.

Vidéki levelezés.

A *balaton-füredi fürdővilágból*, június végén. A vendégek száma lassan növekedik, hihetőleg azért, hogy a jövő két hónapon keresztül egyre láthassuk régi ismerős, új ismeretlen vendégeinket, s ezt gyanítani, sőt hinni okunk van, miután a lakszobák előre kibérelték, lefoglalják. Az érkezett vendégek létszáma legfeljebb 400.

A ki egyszer — másszor fürdőt látogatott, az tudja, hogy olly helyütt az élvek, szórakozások változatos nemei várakoznak a közönségre. De lehetnek, kik Balaton-Füredünket csak hirből ismerik; én hát a napi életet a leg-egyszerűbb vonásokkal rajzolva, felemlitem egyuttal az itteni élvek sorozatát. Ugyanis, reggeli 6 órától 8 óráig séta és zene mellett vizkúra, t. i. kiszabott perczekben iszik a beteg és nembeteg savanyuvizet, tisztán vagy savóval vegyítve. 10 óra felé a hideg és meleg fürdők használat. — Társaskörbeni étkezés, különösen fővendéglős Mayer urnál, mig versenytársát Glaser urat csak keveset látogatják. Délután a férfiuli mulatságok, de a melyek még egyre egyhangyak. Öt órakor szini előadás szabadban, vagy a színházban; azontul 7 órától 9 óráig ismét séta és zene. Mi történik benn, a lakezobák kárpitain belől, fürkésznii nem a mi dolgunk. Továbbá a kéjhajókázások, versenyfuttatások, próbauszások, a lövöldébeni czéllövészek, egy a kártyaasztalok manoeuvre-i szintén napirenden szoktak lenni, de melyek eddigelő nagy mélyen hallgatnak.

A fényűzés jelenleg kevésbé észrevehető, — tán valami jó szellem, a hajdani egyszerűséget újra feltámasztja?! — A krinolin — elcsépelet szalma ez — (Biz az a! — *Szerk.*) uton, utfélen nem alkalmatlankodik, mivel delnőink öltözékekből már-már kiszorítják; hanem mint valamely drága hagyomány, átszáll az a nép alsóbb rétegére, vagy viseléséhez a divatárusnők tartják kizárólagos joguát, kiknek néhány példányai, öltözködésbeni tulzásaik, ugy izetlenkedő koquetteriáik miatt csakhamar felismerhetők.

Farkas Miska zenekarával június 23-án csakugyan megérkezett, s azon éjjel, vagy négy helyütt adván éji-zenét, volt tapsra taps az uri termekben, mint a szabadban. — Azok a palotás magyarok, jó csárdások, operai kivonatok, mazurok, francziák, mindezeket az emlitem zenekartól hallva, valódi bűverővel hatnak a lélekre, kedélyre. — Az a tizenkét fiu — a zenekar-személyzet — szakmájában mind megannyi művész! E jeles zenekarról még azon köztudomásu dolgot kell megemlítenem, miként édes hazánkon kívüli fellépések, vendégszerelések mindannyiszor teljes méltánnyalattal s jutalmazással találkozott, mint legközelebb a gráci; azért bátran, minden tulzásnagytítás nélkül nevezhetjük őket hazai zenészetünk büszkeségének.

Minden szórakozás s gyönyörélv között, melyeket az itteni fürdői élet nyújt, a legkielégítőbbek egyike, különösen a vidéki közönségre nézve a *színművészet*, t. i. a fürdőszakon keresztül a napi-előadások, hol kedves csengésű szép nyelvünk ügyes színészek ajkáról bájosan hangzik, annak minden igéje hat, alkot, gyarapít! — A Latabár Endre igazgatója alatti társulat az, mely az egymásutáni években folytonosan kiérdemlé az itteni közönség méltánnyalatt, pártolását, és ki fogja érdemelni bizonyára a jelenben is, mert a 30 főnyi személyzetről csakhamar felismerhető, hogy az a vidéki kitünőbb színierők szerencsés egyesítése. A társulat előadásait folyó hó 20-án kezdé, s a legujabb színművek közt csakhamar színre hozá az aranyos darabot is: „*Fenn az ernyő, nincsen kas*,“ s a kerekösszevágó előadás alatt a közönség jól mulatott. Kellemeden hatott azon hir a fürdőközönségre, hogy Munkácsi Flóra k. a., Szerdahelyi s Feleki Miklós urakhoz leendő szerencsénk, — Isten hozza őket körünkbe!

Bakonyfi.

Kún-Szent-Miklós, július 1. (Régi könyv s okiratok. Gyümölcsös. Vendégszeretet.) A mult hó utolsó felében K.-Halast látogattam meg, életem

ben először. Ez ugyan egészen magán dolog, a mit nem volna szükség az újságba írni, de néhány oly ritkaságot láttam Halason, melyekről meg nem állhatom, hogy nyilvánosan említést ne tegyek, annyival inkább, mert azokat épen nem reméltem, e különben igen derék, de homokvégetlenével a világtól eltorlasztott városban találhatni.

Első mindjárt egy érdekes irodalmi régiség, nem ugyan magyar irodalmi, de olyan, mit akárki nagy érdeklődéssel forgathat végig. Ez egy egész ivrében nyomott s CCLXX. levélből álló német képes könyv, mely a világ hat napon lett teremtése s az Ur Isten hetednap nyugalma történetében kezdve, az emberiség történetét, primitív felfogású leírásokban, számtalan csodálatos és szeszélyes képpel illusztrálva tartalmazza. A könyv czimlapja hiányzik, s így nem tudom, hol s ki írta és nyomatta, de tisztességes életkoráról tanuskodnak végső sorai, melyek betűről betűre így olvastatnak: „volbracht am XXIII. tag des monats Decembris Nach der geburt Cristi Unsers haylands. M.CCCC.XC.III. jar.“ Tehát a nyomtatás feltalálása után alig félszázaddal. Az érdekes régiség tulajdonosa, Halas érdemes főbírája Spühler Vilmos ur, ugy nyilatkozott előttem, hogy azt a nemzeti muzeum könyvtára számára szándékozik beküldeni, vagy ha netalán e közintézetünk már bírná a mindenesetre ritka nyomtatványt, akkor a magyar tudóstársasági, vagy az egyetemi könyvtárt gazdagítaná vele.

Ugyancsak a tisztelt főbíró ur szíveségéből lehet bepillantanom a város régi oklevéltárába, mult századi jegyzőkönyveibe s hiteles adatokból megírott történetébe. Az eredeti oklevelek közül legrégebb egy 1451-ben kelt, melyben V. László király már kiváltságos városnak nevezi Halast. Azután Mátyás, II. Ulászló stb. királyaink leveleit láttam. A török uralom idejéből mintegy 25—30 török levél tanuskodik az akkori szorongatott állapotokról, mik német (nem tudom mennyire hiteles) fordításban is olvashatók. Majd ha Halasnak derék fia, az ifju tudós Szilády Áron haza hozza ismeretkincseit, remélem, kivonandja a homályból e különösen korjellemzési tekintetben érdekes leveleket. A meglevő s hiven őrzött oklevelekből e század első felében, a város akkori munkás s lelkes főjegyzője, ír meg Halas hiteles történetét, — elég terjedelmesen s különösen a kurucz-labancz világ mozgalmas változásait igen ügyes összeállítással. A nagykorúsi krónika kiadói e történeti vázlat fölkeresésével s közrebocsátásával jó szolgálatot tennének irodalmunknak.

A régi jegyzőkönyvek egyikében többi közt egy 1750-ben folyt boszorkányper actáira akadtam, melyben ítélet s végrehajtás 1751-ben történt. Ez tán a legutolsó boszorkányper volt, legalább a szegedi híres pereknél — tudtomra — utóbbi. A per minden részletei, vallató eljárás, kérdő pontok, tanuvallomások, kinzási eszközök, — a halálítéletet megelőzőt kin- és tűzpróbák, mind egész terjedelemben olvashatók. — Sötét idők sötét nyomai!

De ki a poros és sápadt levelek közül a szabadba! Halas határa, mit legkevésbé vártam, a véget érni nem akaró emésztő szárazság dacára is, egy enyhe zöld sziget a homok Saharájában. És e zöld szigetnek kétségkívül legszebb pontja t. Péter Imre mérnök ur tanyái gyümölcsöse, hol a gyümölcsfáknak mind számában, mind választékos sokféleségében, mind fajai nemeségében, mind végre ápolás- és gondozásában a gyümölcsstenyésztés ne továbbját bámultam, mert (a Tisza-Duna közti alföldön legalább) ehhez hasonló gyümölcsös bizonyosan nincs. Küldjön a tisztelt tulajdonos gyümölcsfajaiból példányokat a terménykiállításra, s tudom, a legnagyobb elismerést nyerendi.

Halas nevezetességei közé vendégszerető szíveségét nem sorozom, mert az önként értetik ott, hol magyar szívek dobognak; papját sem, mert nem illik nekem ítélnem felőle, hogy a legjelesebb templomi szónokok egyike, kiket ismerem, élénk fiatalságát sem s vidám köreit; de mindezekről magammal csak kedves emlékeket hoztam egy heti ottmúlásom után. — Szász Károly.

Debreczen, július 2. (Szárazság a Hortobágyon. Iskolaügy. Faburkolat terjedése. A szinoilágból.) Mostoha napok járnak nagy Debreczen vidékére. Felhők jönnek, s tűnnek el a nélkül, hogy az olly sok nap óta szomjuzó földet életető esővel megítatná. A máskor olly buja réteken nem hangzott az idén a kasza pengése, nem a gyűjtők vig danája, — mert a vigályos fű nem pótlá ki a kaszalási költséget. — Sok gazda nem várta meg, hogy jó remény fejében vetett búzájának aransárgákká váljanak kalásza, zöldjében volt azt levágnatni kénytelen, mert a mag hiányzott a tikkadt kalászból, melyet előre megrontott egy majusi hideg szél; — így legalább takarmány helyét pótolandja; szomorú vigasz! — A zsirus Kanahánnak annyiszor megénekelt hortobágyi posztán, hol, mig azt a Tisza-árja magyar Nilusként majd minden évben megfutotta, nem látszott ki a veres bornyu a félfőles fűből, s a föld gazdag gyapját nem birta késő őszig lelegelni az akkor tizszer nagyobb számu gulya és ménes, melynek nagy része ott telelven a szabadban, jobb erőben tavaszodott ki, mint az ólból jászlas takarmányról kikerült; — most a fehér székes földet nyalogatja s bágyadt keservesen bög fel az égre az éhes gulya, mintha csak esőért fohászkoznék; — nem hallani nyertését a máskor olly vidor ménesnek; — még a gulyásbojtar furulyája is elnémult; — a csikós rikkantása, s ostorának hatalmas pattogása megszűnt; a vizibika bömbölése mesévé vált; a vízi madarak százezrei boldogabb vidékre költöztek; — szóval, mostoha napok járnak nagy Debreczen vidékére. — Az mégis szerencse, hogy távolabb vidéken helyel-hellyel meglehetősen termés mutatkozik, s talán nem félhet egészen a szegény ember a szerfeletti drágaságtól. — A legutóbbi hetivásárra sok gabonát hozott be a vidék, mely az árát kissé lejjebb szállítá, de sok nem kelt el, mert Péter Pál napja levén, reggeli 9 óra-kor vége lőn a vásárnak, nagy hátrányára különösen a falusi embernek, ki eladandott gabonája árából akart még egyetmást vásárolni, de mire pénzhez jutott, akkorra a boltok bezárattak; egyedül a kocsmá s pálinkabolt bírnak

kiváltsággal olly napokon is tárt ajtókkal várni kedves vendégeiket. Ha már csakugyan meg kell ülnünk minden kis ünnepet, czélszerű lenne előre kihirdetni, vagy az olly napra eső vásárt más napra tenni által.

A helv. hitv. egyházkerületi mult gyűlés bizottmánya bevégezé az iskolai tanterv, könyvek, ugy a helybeli felügyelet (localis curatoratus) mikénti életbe léptetése iránt tett munkálatát. E tárgyakra nézve a debreczeni egyház június 20-ki ülése az iskolai nyilvánosság biztosítása szempontjából fölkerendőnek találta a superintendenciát, hogy az auguszt 11-kén kezdendő üléseiben megállapítandó tantervet ne léptesse életbe azonnal, hanem terjeszse föl olly kéréssel, hogy arra 1859-ig válasz adassék; a felügyeletet illetőleg pedig az 1821-ki Generalkonvent határozata által megszabott gyakorlatot ohajtja életbe léptetni.

Czegléd-utczát már végig futotta a faburkolat, most Péterfin- és Hatvan-utczákon folyik az előmunkálat. Kár, hogy kissé nem szélesebbek ez utczalagok, mert igazat szólva, ha három darab krinolint egymásmellé teszünk, már a jobb és baloldalra oltalmul szükségelt lovagesizmák legfőlebb a burkolat párkánygerendázatán pengethetik sarkanyuikat, hát ha még egy pár talyiga talál szemközt jöni!

Színházközönségünk kedvence, Prielle Kornélia elhagyott bennünket csak az vigasztal — különösen engem boldog vidéki levelezőt, és boldogabb poétákat — hogy nem sokára visszajövend, — addig pedig a Lendvay-pár és Tóth Soma művészetében s Mátray Laura és Mari szép szemeiben gyönyörködhetünk. — Ha jól emlékszem, ezen darabokban lépett föl Kornélia: *Bánkbán; Fiatal keresztanya; Nagy világ divatja; Pünkösdi királynőben kétszer; Szökő év; Navarrai királyné regényeiben kétszer; Sárika M. Laura helyett rögtönözve; Csokonai szerelme*, mely mű a költő halálának félszázados gyászemlékére, Kéler Béla nyitánya eljátszása mellett adatott, bár, ha nem csalódom, Csokonay 1773-ban született s 1805-ben halt meg; — s végre föl lépett *Medicis Máriában*, melyet jun. 30-ra jutalmul választott. — Megtelt ekkor a színház minden zegezuga, igen sokan nem kaptak helyet; a közönségnek kiosztatott az üdvözlő verszet; elhalmozók a színpadot szalagos koszoruk, s illatos virágbokréttákkal, lehuztuk keztyűinket, hogy hangosabb legyen a taps, szopogattunk bonbonokat, hogy dörgőbb legyen az éljen. — Nem is maradt el jutalmunk, mert olly szeretetreméltó derült kedélyvel játszta végig szerepét, hogy alig lehet rajta megismerni nyomait több napi betegségének. — Molnárné az apródot igen élénken adá, általában az egész társulat egész igyekezettel működött. — Molnár György színigazgató valóban megérdemli a pártolást, mert elkövet mindent, hogy közönségének meglegedését kinyerhesse; nem sokára „Fenn az ernyő nincsen kas“ kedvelt új vigjátékok is látandjuk; de annyit még sem árt megsűni, hogy az idegen szavaknak helyes kimondására több gond fordittassék, Chateaubriand nem Satóbian-nak hangzik, pedig Pr. Kornélián kívül valamennyi így ejté ki; arra is figyelmeztessé az illetőket, hogy a bohózkodásokban tulságosan el ne merüljenek, omne nimium nocet. — Holnap Molnárné jutalmul „Ördög része“ adatik.

Tegnapelőtt éjfélkor vészharang kongására ébredünk; szerencsére Aeolus zár alatt tartá fölfutt pófáju apródait, s így egyetlen ház égett le csendesén, egész nyugalommal. ▽

Egyveleg.

+ (*Jégkészítő gép.*) Párisban föltalálták, hogy lehet igen rövid idő alatt jéget készíteni. Közelebb egy e célra készített géppel több száz jég-árus jelenlétében kísérletet tettek, mi a legszebb sikert eredményezte. Ugyanis 20 percz alatt olly jéget nyertek, minőt eddig csak több órai igen fárasztó munka után lehetett előállítani.

○ (*A kenyérsütő-részvénytársulat Berlinben*) most naponkint 5000 kenyéret süt; a kelet olly nagy, hogy az eddigi 25 eladóhelyet öt ujjal kellett szaporítani.

+ (*Az indiai angol harcosok*) sokat szenvednek ugyan, hanem aztán van is ám látszatja. A kik szerencsésen haza érkezek, bizonyára nem fogják elveszettek tartani azt az időt, mit Indiában kellett tölteniök. Zsákmányuk annyi van, hogy sokan azt sem tudják, mit csináljanak vele. Így p. egy őrnagy nem régiben olly nyaklánczot küldött nejeének ajándékba, mely, mint mondják, értékre nézve egész Angliában ritkítja párját. Egy közkatonára már közel két millió ft. értékű vagyonnal jutott birtokába az indiai harcosok alatt.

○ (*Gőzszán.*) A lublini kormánykerületben egy lángeszű lengyel gőzszánt talált ki, mely természetesen vasut nélkül, szélgyorsasággal csuszkal jegen, havon. Hogy e találmány milly fontos befolyásu lehet ugy a nemzetgazdaságra általán, mind különösen az iparra, földművelésre és kereskedeésre, legkülönösebben pedig a magyar répaczukortermesztés előmozdítására, annak bebizonyítását másra hagyjuk.

+ (*Óriás czédrusok.*) Kalifornia nemcsak aranybányáiról, hanem arról is nevezetes, hogy ott a Calaveros grófságban 60 ollyan czédrusfa van egy csoportban, melyek magasságát 300 lábra teszik, átmérője pedig egynek sem csekélyebb 30 lábna. Ez óriásfák körül egyet négy év előtt kivágtak, mikor még igen friss egészségnak örvendett, s vizsgálat folytán ugy találták, hogy legalább 4000 évesnek kell lennie. Tehát a Libanonnak hajdan híres czédrusai nem állanak árván s egyedül a nagy világban.

+ (*Furcsa módja a gyümölcseladásnak.*) Persiában nem az eladandó gyümölcsöt, hanem azt az embert mérik meg, ki gyümölcsöt akar enni. A vállalkozót előbb megmátszálják s aztán beeresztik a gyümölcsös kertbe, hol tetszése szerint annyit ehetik, mennyi épen belefér. Mikor aztán kijön a kertből, ismét megmátszálják, s a szerint kell fizetnie, mennyivel most többet nyom, mint nyomott a kertbe bemenete előtt.

⊙ (Angolország adóssága) a legközelebbi parlamenti kimutatás szerint 1857. martius 31-én 7,801,180,000 pftnyi összeget tett s ez évben 234,100,000 pengőforint kamatot hozott a hitelezőknek; ez adósság ez évi martius végén 7,792,250,000 pftnyi összeg volt s 233,830,000 pftnyi kamatot adott; tehát valamivel kevesbedett. Ha Anglia minden évben csak ennyit törleszt adóssá-

gából, akkor ugyan sokáig fog az alól fölszabadulni. Egyébiránt még ez Anglia pénzügyének kedvező helyzetére mutat; ha összehasonlítjuk Európa többi államaiéval, melyek között akárhány van, melyek, nem hogy csak törlesztenének, hanem évenként száz milliókkal többet költenek, mint mennyi jövedelmük van.

Színházi napló.

Péntek, jul. 2. „Notre-damei toronyőr.“ Dráma 6 felv. Hugo Victor után írta *Birchpfeiffer Karolina*. Fordította *Fáncsi Lajos*.

Szombat, jul. 3. *Stéger* urnak, a bécsi cs. kir. operaszínház első tenoristájának föllépteül: „*Ernani*.“ Opera 4 felv. Irta *Piave*, zenéjét *Verdi*. *Stéger* hazánkfia, ki a nemzeti színpadon kezdé művészi pályáját, s azóta mint egyik első rangú tenorista, európai hirre tett szert, több évi távollét után ismét fellépett a magyar közönség előtt. A magyar szó csak olly jól illik most is szájába, mint azelőtt; éneke, játéka pedig nem csak megtartá előbbi varázseréjét, de növekedett is. Közönség nagy számmal; fogadás és kihívás zajos. Ezuttal csak egyszer lépett fel; nem sokára ismét Pestre érkezik, hogy hosszabb vendégszereplést kezdhesen.

Vasárnap, jul. 4. *Saint Leon* ur és *Fleury* k. a. utolsó föllépteül: „*Saltarello*, vagy: *A tánczbolondja*.“ Ballet 2 felv. A francia vendégek ezuttal harmadszor léptek föl e darabban színpadunkon, még pedig csaknem nagy számú közönség előtt. A ballet után egy csárdást lejött el a vendégpár elegendő sikerrel és méltánylandó igyekezettel. Ezuttal a vásárnap közönsége a tapsokkal cseppet sem fővénykedett s a sok jó akarat viszonzásaképen magyaros szíveséggel vett búcsút a vendégektől. A balletet a „*Tiszaháti libácska*“ 1 felvonásos vigjáték előzte meg.

Hétfő, jul. 5. *Charton-Demeur* assz. cs. kir. kamaranékesnőnek s a bécsi olasz opera első énekesnőjének első föllépteül: „*Sevillai borbély*.“ *Vig-opera* 2 felv. Zenéjét szerette *Rossini*. *Charton-Demeur* asszony, kit már régen hirdettek a lapok, a legkedvesebb színpadi jelenségek s kétségkívül a legképzettebb jelenkori énekesnők közé tartozik. Mindjárt első föllépése alkalmával gyújtó hatást tett mind hangjának bája, és énekbéli művésze, mind pedig finom játéka és külső megjelenése. A közönség el volt ragadtatva s elismeréssel fogadta az igazgatóság választását. — Többi között a francia művésznő meglepő szép kiejtéssel és magyaros hangoztatással éneklé *Egressy Béni* közkedvességű dalát: „*Ez a világ a milyen nagy*.“ A lelkesedés ekkor határt nem ismert.

Kedd, jul. 6. „*Az ördög naplója*.“ Vaudeville 3 felv. Irta *Arago és Vernon*. Francziából fordította *Egressy Béni*. Fölvonások közt *Salamon János* népzeneiarsasága *Kolozsvárról*, következő darabokat játszotta: 1) *Vörösmarty*, „*Szózat*“-a és *Kölcey* „*Hymnus*“-a. 2) *Vegecs székely és hátszegvidéki dalok*. 3) „*Magyar emlék*“ *Salamon Jánostól*. 4) „*Erdélyi új csárdás*“ *Salamon Jánostól*. 5) *Erdélyi román dalok*, *Salamon Jánostól*.

Szerda, jul. 7. *Charton-Demeur* assz. második föllépteül: „*Alvajáró*.“ Opera 3 felv. Irta *Romani*, zenéjét *Bellini*. Közönség, taps és tetszés növekedésben, bár a hőség az afrikai pusztákon sem lehetett nagyobb; a művésznő tökéletesen biztosítva van a nemzeti színházi közönség rokonszenvéről.

Csütörtök, jul. 8. „*Az aggszínész és leánya, vagy: Mégis kivittam*.“ *Vigjáték* 5 felv. *Bayard* és *Theaulon* után szabadon magyarította *Fáncsi*.

Szerkesztői mondanivaló.

2057. **Halmi L. K.** — Közleményeit szívesen vesszük. — A „mondanivalók“-tól, melyeknek rosszabb híre, mint érdemük, nincs miért tartani. Mindig kiméljük a személyt s csupán a közleményekkel van dolgunk — melyekkel, mint már többször mondtuk, kénytelenek vagyunk kurtán elbánni. Ahhoz tartás végett régen kpublicáltuk a statáriumot.

2058. **Egy brassai ev. polgárnak.** Az illy tényeket névtelen levelek után nem közölhetjük. Kérjük önt, hogy a szerkesztőség számára nevezze ön meg magát.

2059. **Gy.-Sz.-Miklós.** A küldemény megérkezett; a többit magán uton.

2060. **Rimaszombat F. J.** — A cikkekről nem feledkezünk meg. Mihelyt lehet. — Már megint „mihelyt lehet!“ fogja felkiáltani egy némelly türelmetlen beküldő. Pedig ismételnünk kell, hogy viszonyaink minden más határozott biztatást lehetlenné tesznek. E tárgyat már több ízben magyarítottuk. Mindazok, kik valaha közleményeikkel megtisztelték, tanuskodni fognak mellettünk, hogy kívánataikat illetőleg megteszünk mindent, a mit körülményeink között és lapunk külső-belső természetével megengedőleg tehetünk. Minden beküldött cikk, mely nincs visszautasítva, ha nem szólunk is róla, elfogadottnak tekintendő, s közöltetni fog, „mihelyt lehet!“ S ismét ott vagyunk, a hol voltunk. Többet nem mondhatunk, s jó remény fejében békén türelmetlen interpellációt — még néha olyanokat is, melyek másutt egy Péne-Hyéne-féle eseményt vonhatnának maguk után. — Bocsánatot kérünk, hogy ezt épen önnek mondjuk el, ki egyszerű kérdése által legkevésbé adott illy megjegyzésekre okot; de vannak, kiket kérünk, hogy értsenek a mondottakról.

2061. **Egy magyar chemikusnak.** Intézkedtünk, hogy sorainak egyéb tartalmára az illető helyről kapjon ön választ. A „szappangyártásról“ irt cikkének megjelenését valóban meglepő modorban sürgeti ön. Meglepő többi közt az, hogy egy szappangyártónak, mikép lehet illy — mosdatlan szája.

2062. **K.-Palojta.** A közölt események csak akkor birhatnak érdekel, ha az illető személyeket is ismerjük.

2063. **K.-H.-Hosszurét.** A megbízásban eljártunk; a felmaradt fölösleg utasítása szerint. — A megjegyzést kellő tudomásul vettük; nem volt ön tulszigoru, s a sorok között nem létező rémeket kereső? — Az újabb cikkeket használni fogjuk.

2064. **Jász-Apati.** Váczy Sándor urnak. — A jól conservált régi érmet át fogjuk adni a muzeumnak. Köszönjük.

2065. **Kövibe F. E.** — A megrendelések mind teljesítvék. Ha hibás magyarsággal ir is ön, csak írja ön tudósításait; megértjük egymást.

2066. **A bujdosó.** Még nem kaphat amnestiát.

2067. **Kőrös partján.** *Marim táncza.* Nagyon szépek — de csak messziről.

2068. **Pásztordalok.** Van bennök pár szép sor is.

2069. **Jutkahoz.** (Gyönyvers.) *Vajmi szép az, mikor az egyik strófa vörös, a másik pedig fekete tintával van írva.* Lássunk egy vörös strófát:

„Oh be szép vagy! Az a festék,
Melylyel arcod bemázolád,
Mint fényház a nem tudom, min?
Epen úgy veszi ki magát.“

2070. **A dícsőség utja.** (Vers.) A sánta pegasus roz uton jár!

2057. **B. — Jánosnak.** Ön azzal fenyegetőzik, hogy rövid nap alatt egy kötet verset fog kiadni, s fölkér bennünket, hogy a beküldötték közül egyet közölni méltóztassunk. Közöljük tehát azt, melyet ön igen mulatságosnak látszik tartani:

„Üres a
Csutora,
Konog a
Dereka,
Pedig az
Biz igaz,
A bor is,
No' hamis,
Sokat ér,
De csak én
Nekem ám
Palikám,

Ha kell is,
Ha nem is,
Csak iszom
Magamon
Kívül is,
De biz is-
Ten igaz,
A vigasz
Csak a bor-
Ba nagyon.
Ha tehát
Csutorát

Emelint-
Ni megint
Akarunk,
Hozatunk,
S úgy iszunk,
Hogy eszünk
A fejünk-
Be nem áll,
Tova száll.

Csutoránk,
Ha reánk
Mosolyog,
Kicsorog,
S a torok-
Ba morog,
Ha megint
Konog, int,
Üres a
Csutora,
Ha hozatsz,
Ugy ihatsz.“ stb.

Elég lesz. Ebből csak az a tanúság, hogy a szerző kétségkívül hivatott (s jelenleg is hivatik) B. Jánosnak. Egyéb semmi.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetnap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-orosz napár	☉ Nap-		Izraelit. napár	☾ Hold-			
			kelet	nyug.		kelet	nyug.		
Julius			Junius (ó)		Tham.				
11 Vasárnap	C7 Pius pápa	C6 Eleo.	29 E 7 P. P.	4 16	7 55	29	6. p.	4 21	8 47
12 Hétfő	Henrik cs.	Nábor	30 12 Apost.	4 16	7 55	1 Rosch	6. p.	5 49	9 18
13 Kedd	Margit szüz	M. Jenő	1 Julius	4 17	7 54	2 (Ab.	6. p.	7 16	9 40
14 Szerda	Bonavent. p.	Cyrus	2 Sárlos BA.	4 18	7 53	3	6. p.	8 39	9 58
15 Csütört.	Apostol oszl.	Ap. oszl.	3 Jácint v.	4 19	7 53	4	6. p.	9 55	10 14
16 Péntek	Karmelb. BA	Faust. v.	4 Endre érs.	4 20	7 51	5 Eszter	6. p.	11 19	10 30
17 Szombat	Elek. Genov.	Elek	5 Athanáz r.	4 22	7 50	6 S. Ház.	6. p.	0 20	10 47

Holdnegyed: ☾ Első negyed 17-én 9 óra 55 perczkor este.

TARTALOM.

Udvarhelyi Miklós (arczkép). Vadnai K. — „Hervad az a rózsza.“ *Dalmady*. — Mint szedték rá a prókátort 1636-ban (folyt.) *Pálffy A.* — Vén cigány (képpel). *Vida J.* — Hajdu-Hadházi egyház (képpel). *Takács E.* — Orosz Amerika és lakosai (képpel). — A telekkönyvekről I. — Még egyszer a falusi kisedővodákról. *Könyves J.* — Okos emberek bohóságai. — *Tárház*: Irodalom és művészet. Egyházi és iskolai hírek. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Balesetek, elemi csapások. Mi újság? Vidéki levelezés. Egyveleg. Színházi napló. Szerk. mondanivaló. Heti naptár.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1858-diki második félévi folyamára.

Előfizetési feltételek:

az egymást teljesen kiegészítő két külön lapra együtt véve, július—decemberre

Budapestben házhoz küldve vagy postai uton 4 pft.

Csupán a Vasárnapi Ujság előfizetési ára félévre 2 ft. 30 kr.

Csupán a Politikai Ujdonságok előfizetési ára félévre 2 ft. — kr.

☛ Tíz előfizetett példányra egy ingyenpéldány. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.